

HAKKÂRİ'DE KARAR ALMA MEKANİZMALARINDA KADINLARIN YERİ

BİR KADIN BİR HAYAT DERNEĞİ

HAKKÂRİ'DE KARAR ALMA MEKANİZMALARINDA KADINLARIN YERİ

---

www.birkadinbirhayat.com
birkadinbirhayatdernegi@gmail.com

NİSAN 2021

Hazırlayan
Darya KIZILBOĞA

Rapora Katkı Sunanlar
Ebru HANBAY
Adem ARKADAŞ

Tasarım & Baskı

TURUVA
AJANS & MATBAACILIK LTD.ŞTİ.
Cum.Cad.Şehir Parkı Yanı
İşlek İş Mrk. Kat: 1 VAN
T: 432 212 42 79 | G: 507 350 05 09
www.turuvaajans.com

"Bu çalışma, Etkiniz AB Programı kapsamında Avrupa Birliği finansal desteği ile üretilmiştir. Kitapçığın içeriğinden yalnızca Bir Kadın Bir Hayat Derneği sorumludur ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır".

İÇERİK

1. YÖNETİCİ ÖZETİ	01
2. GİRİŞ	04
3. MEVCUT DURUM	07
4. YÖNTEM	13
5. İZLEME BULGULARI	14
5.1 Kadınların İş Hayatına Katılımı	14
5.2 Siyasette Kadınların Karar Alma Mekanizmalarındaki Durumu	17
5.2.1 Milletvekilliğinde Kadın	17
5.2.2. Partilerin İl Yönetimlerinde Kadın	19
5.3. Kamu Kurumlarında Karar Alma Mekanizmalarında Kadınların Durumu	20
5.3.1. Valilikte Kadın	20
5.3.2. Kaymakamlıkta Kadın	22
5.3.3. Belediye Başkanlığında Kadın	23
5.3.4. Üniversitede Kadın	26
5.3.5. Milli Eğitim Kurumlarında Kadın	27
5.3.6. Hastanelerde Kadın	27
5.4. Mesleki Kuruluşlar Ve Odalar	29
5.4.1. Baro Yönetiminde Kadın	29
5.5 Basın Yayın Organlarında Kadın	30
6. SONUÇ	35
7. ÖNERİLER	39
8. EK 1	

1.YÖNETİCİ ÖZETİ

Tüm dünyada ve Türkiye’de kadınlar toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle istihdam, siyaset, karar verme mekanizmalarına katılım, eğitim, sağlık gibi alanlarda cinsiyetleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmakta ve erkeklerle eşit bir biçimde bu hak ve olanaklardan yararlanamamaktadırlar. Toplumsal cinsiyet rollerinin bu alanları büyük ölçüde etkilemesi karar verme mekanizmalarındaki eşit temsiliyeti de etkilemiştir. Bu çalışmada ülkemizde ki genel cinsiyet eşitsizliğinin kadınlar nezdindeki tablosunu Hakkârî özelinde izliyor olacağız.

Kadınların karar alma süreçlerine eşit katılımı sadece adalet ve demokrasi talebi olmakla kalmayıp aynı zamanda kadının statüsünün geliştirilmesinin de gerekli bir koşuludur. Kadının her düzeyde yönetime faal katılımı sağlanmadan ve karar almanın bütün düzeylerine eşitlikçi toplumsal cinsiyet ana yaklaşımı yerleştirilmeden kalkınma ve çağdaşlık hedeflerine ulaşılamayacaktır. Kadının yer almadığı karar mekanizmalarında kadın sorunlarına duyarlılık yeterince oluşmamaktadır. Bu çalışma ile var olan sorunu belgeleyip, kadınların eşit temsiliyet haklarının ne denli önemsendiği ve uygulamada varlığı irdelenecektir.

Kadınların karar alma mekanizmalarında ki görünmezliği Türkiye tarihinde yeni tanık olduğumuz bir durum değil. Hakkârî gibi feodal bir yapıda olan toplumlarda sıkça karşılaştığımız bir durum. Kadınların karar alma mekanizmalarındaki yerini, siyasette kadın, yerel yönetimlerde kadın, Üniversite yönetimlerinde kadın, kamu kurumlarında kadın olarak izledik.

- Hakkârî’deki belediyelerde kadınların yerini izlediğimizde ilk kadın belediye başkanının Yüksekova ilçesinde 2009 yılında seçildiğini görüyoruz. 2014 ve 2018 yıllarında yapılan seçimlerde, belediye başkanı olarak seçilen 4 kadın belediye eş başkanı tutuklandı ve 2019 yılında tutuklanan Hakkârî Belediyesi eş başkanının yerine gelen 1 kadın belediye eş başkanı görevinden uzaklaştırıldı. 2009 yılında tutuklanan Yüksekova Belediye başkanı 2014 yılında yeniden seçildi ancak görevden uzaklaştırıldı. Tutuklanan ve görevden uzaklaştırılan kadın belediye başkanlarının yerine gelen vekiller her zaman erkek olmuştur. 2020 yılı itibari ile kadın belediye başkanı ve kadın belediye başkanı yardımcısı yoktur.
- Hakkârî’nin ilk kadın milletvekilinin 2015 yılında seçildiğini ve Cumhuriyet tarihi boyunca şehirde sadece 2 kadın vekil seçildiğini görüyoruz.
- Hakkârî üniversite rektörü ve 2 rektör yardımcısı erkek.
- Hakkârî Üniversitesi’nde 276 akademik personelin yalnızca 76’sı kadın. 98 kişilik genel yönetim kadrosunda sadece 8 kadın var.
- Hakkârî’de hiçbir zaman kadın vali görev yapmamıştır.
- Hakkârî’de hiçbir zaman kadın vali yardımcısı olmamıştır.
- Hakkârî’de hiçbir zaman kadın kaymakam görev yapmamıştır.
- 9 mesleki kuruluş ve odanın yönetim kurulu başkanı erkektir.

- Hakkâri Ticaret ve Sanayi Odası'nın 5 kişilik yönetim kurulunda ve 14 kişilik meclis kurulunda kadın yoktur.
- Kadın meclisi olmayan Hakkâri belediyesinde ve ilçe belediyelerin faaliyet raporlarında, stratejik planlamalarında kadınlara dair bir çalışma yoktur (8 Mart çalışmaları hariç).
- 16 kişilik İl Genel Meclisi'nde yalnızca 1 meclis üyesi kadındır. Şehirde 5 ilçe 3 belde belediyesi bulunmaktadır.
- Çukurca Belediyesi'nde 9 meclis üyesinden 2'si kadındır. 5 belediye encümenleri arasında kadın yoktur. Belediyedeki 5 müdürden yalnızca 1'i kadındır. 2 birim amiri de erkektir.
- Derecik Belediyesi'nde 11 meclis üyeleri arasında kadın yoktur. Belediyedeki 4 müdür arasında kadın yoktur. 3 birim amiri de erkektir.
- Durankaya Belediyesi'nde 9 meclis üyeleri arasında kadın yoktur. Belediyedeki 2 müdür de erkektir.
- Merkez Belediyesi kayyum yönetimi olduğu için belediye meclis üyesi bulunmamaktadır. Belediyedeki 19 müdür arasında kadın yok.
- Şemdinli Belediyesi'nde ki 11 meclis üyeleri arasında kadın yoktur. Belediyedeki 7 müdürlükte de kadın yoktur. 1 birim amiri de erkektir.
- Yüksekova Belediyesi kayyum belediyesi olduğu için belediye meclis üyesi ve encümen bulunmamaktadır. Belediyedeki 10 müdürden yalnızca 1'i kadındır.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yer alan 4 partinin Hakkâri il başkanları da erkektir. Yalnızca 1 partinin il eş başkanı kadındır.
- İl Müftüsü erkektir.
- İl Afet ve Acil Durum Müdürü erkektir.
- Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı'na bağlı il müdürlüğünde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürü, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Müdürü, Sosyal Güvenlik Kurumu İl Müdürü, Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürü erkektir.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı İl Müdürü ve KOSGEB Müdürü erkektir.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bağlı İl Müdürü, Kadastro Müdürü ve Tapu Müdürü erkektir.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı İl Müdürü erkektir.
- İç İşleri Bakanlığına bağlı 15 müdürlüklerindeki 15 müdür de erkektir.

*1. İl Özel İdare Genel Sekreter V. / 2. Özel Kalem Müdür V. / 3. İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdür V. / 4. İl Yazı İşleri Müdür V. / 5. İl Planlama ve Koordinasyon Müdür V. / 6. İl İdare Kurulu Müdür V. / 7. İl Basın ve Halkla İlişkiler Müdürü / 8. İdare ve Denetim Müdür V. / 9. 112 Acil Çağrı Merkezi Müdür V. / 10. Hukuk İşleri Şube Müdür V. / 11. İl Sivil Toplumla İlişkiler Müdürü / 12. İl Göç İdaresi Müdür V. / 13. İl Sosyal Etüt ve Proje Müdür V. / 14. Bilgi İşlem Şube Müdür V. / 15. İdari Hizmetler Şube Müdür V.

- Adalet Bakanlığına bağlı Cezaevi müdürü erkektir.
- Ağır ceza mahkeme başkanlarının 3'ü de erkektir.
- Cumhuriyet başsavcısı erkektir ve 10 Cumhuriyet Savcısı'ndan yalnızca 2'si kadındır.
- 16 Hâkim'den 11 i kadındır.
- 2021 yılı itibari ile Hakkâri Barosu'nun 10 başkanı olmuştur ve şehirde hiçbir zaman baro başkanı kadın olmamıştır.
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığına bağlı İl Müdürü erkektir.
- Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı İl Müdürü, DSİ 174.Şube Müdürü, Meteoroloji Müdürü, Orman ve Su İşleri Müdürü ve Orman İşletme Müdürü erkektir.
- Kültür Turizm Bakanlığına bağlı İl Müdürü erkektir.
- Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı Defterdar erkektir.
- Hakkâri İl Millî Eğitim Müdürü ve 4 İlçe Millî Eğitim Müdürü erkektir.
- Hakkâri'de ki 123 kadrolu okul müdüründen yalnızca 8'i kadındır. 226 kadrolu okul müdür yardımcılarında yalnızca 44'ü kadındır.
- İl Millî Eğitim Müdürlüğünde 14 amir vardır. 1 amir kadın 13 amir erkektir.
- Millî Savunma Bakanlığına bağlı Askerlik Şubesi Müdürü erkektir.
- Sağlık Bakanlığına bağlı İl Sağlık Müdürü ve hastane başhekimisi erkektir.
- 3 devlet bankasının müdürü erkektir.
- 3 Özel banka müdüründen 1'i kadın 2'si erkektir.
- Kamu yararına çalışan 6 dernek başkanı erkektir.
- 18 basın yayın organında bulunan 42 çalışandan yalnızca 2'si kadındır.

Özet metinde erkeklik vurgusu yapmamızın sebebi şehrin erkek yönetime sahip olduğuna vurgu yapmaktır. Karar alma mekanizmalarında kadınların neredeyse hiç olmadığını gözler önüne sermek istedik. Kadınların yönetici olmadığı Hakkâri'de şehrin kamu kurumlarının stratejik planlarında bu soruna hiç değinmediklerini gördük. Bu sorunun farkında olmayabilirler (var olan sistemin içselleştirilmesi, sorun olarak görmemek) ya da önemli görünmüyor olabilir. Ancak kadınların yönetimde olmadığı, kamuda, siyasette, iş hayatında olmayışları, şehrin kadın dostu olmayışına bu sebeple de kamusal alandan uzakta kalmalarına sebep olmuştur.

Kadınların karar alma mekanizmalarında olmamaları temel olarak Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi'nin (CEDAW) 3. ve 7. maddeleri ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 10. ve 90. maddeleri çerçevesinde ayrımcılık ve insan hakları ihlalidir. Türkiye hükümetlerinin bahsi geçen bu yasal hükümler gereği ayrımcılık ve hak ihlalini ortadan kaldıracak taahhütler ve yükümlülükler vardır. Hakkâri özelinde baktığımızda (genel olarak ülke genelinde aynı sorun mevcuttur) derlediğimiz veriler devletin, taahhütlerini ve yükümlülüklerini yerine getirmediğini ortaya koymaktadır.

1. EXECUTIVE SUMMARY

Women around the world and in Turkey experience discrimination because of their gender in areas such as employment, politics, participation in decision-making mechanisms, education and healthcare due to gender inequality and are not able to benefit from their rights and opportunities on an equal basis with men. The significant impact of gender roles in these fields also affects equal representation in decision-making mechanisms. In this study, we monitor the current situation of gender inequality in Turkey as concerns women by focusing on Hakkari.

Equal participation of women in decision-making processes is not only a demand for justice and democracy, but also a prerequisite for improving women's status. Development and modernisation goals cannot be achieved without ensuring women's active participation in governance at every level and mainstreaming an egalitarian gender approach at all levels of decision-making processes. Mechanisms lacking women's participation cannot adequately create awareness of women's problems. This study will document the existing problem and emphasise to what extent women's rights to equal representation is given importance and is present in implementation.

Women's invisibility in decision-making mechanisms is not a recent phenomenon in Turkey. The problem is frequently encountered in regions with a feudal structure, such as Hakkari. We monitored the role of women in decision-making mechanisms by dividing the subject into categories such as women in politics, women in local administration, women in university administrations and women in public institutions.

- After monitoring women's role in municipalities in Hakkari, we have observed that the first woman mayor was elected in the district of Yüksekova in 2009. Four women co-mayors elected in 2014 and 2018 elections were arrested and one woman co-mayor, who had replaced the co-mayor of Hakkari municipality who was arrested in 2019, was dismissed from duty. The Mayor of Yüksekova, who was arrested in 2009, was re-elected in 2014 but was dismissed from duty. The deputies, who replaced the arrested or dismissed woman mayors, were always men. As of 2020, there are no woman mayors or woman deputy mayors.

- We observe that the first woman member of the parliament from Hakkari was elected in 2015 and only two women MPs were elected in the city throughout the Republic's history.

- The rector and two vice rectors of Hakkari University are men.
- Only 76 out of 276 academic personnel of Hakkari University are women. There are only eight women in the managerial staff, which includes a total of 98 persons.
- Hakkari has never had a woman governor.
- Hakkari has never had a woman.
- Hakkari has never had woman district governors.

- Chairpersons of nine professional associations and chambers are men.
- There are no women members in the board of management and parliamentary council of the Chamber of Commerce and Industry of Hakkari, which are composed of five and 14 members respectively.
- The strategic planning and activity reports of Hakkari municipality, which does not possess a women's assembly, and district municipalities do not include any activities for women (with the exception of March 8th International Women's Day activities).
- Only one member of the Provincial Assembly, which consists of 16 persons, is a woman. There are five district municipalities and three urban municipalities in the city.
- Out of the nine council members of the Çukurca Municipality, two are women. There are no women members of the municipal board, which consists of five members. Out of five directors at the municipality, only one is a woman. Two unit chiefs are men.
- There are no women members among the 11 council members of the Derecik Municipality. There are no women directors among the four directors at the municipality. All three unit heads are men.
- There are no women members among the nine council members of the Durankaya Municipality. Both directors at the municipality are men.
- There are no municipality council members in Merkez district since Merkez Municipality was appointed a state administrator. There are no women directors among the 19 directors at the municipality.
- There are no women members among the 11 council members of the Şemdinli Municipality. There are no women directors among the seven directors at the municipality. The single unit head is a man.
- There are no municipality council members or a municipal board in Yüksekova since the Yüksekova Municipality was appointed a state administrator. Only one of the 10 directors at the municipality is a woman.
- Hakkari Provincial chairpersons of four political parties at the Grand National Assembly of Turkey are men. Only one political party has a woman co-chair.
- The Province Mufti is a man.
- The Director of Provincial Disaster and Emergency is a man.
- The Provincial Director of the Family, Labour and Social Services, the Director of Social Assistance and Solidarity Foundation, the Provincial Director of Social Security Institution and the Provincial Director of Labour and Employment Agency operating under the Ministry of Family, Labour and Social Services are all men.
- The Provincial Director and the Director of Small and Medium Enterprises Development Organization of Turkey operating under the Ministry of Industry and Technology are men.
- The Provincial Director, the Director of Cadastre and Land Registry operating under the Ministry of Environment and Urban Planning are men.

- The Provincial Director operating under the Ministry of Energy and Natural Resources is a man.
- All 15 directors at 15 directorates operating under the Ministry of Interior are men.

---

*1. D. Secretary General of Special Provincial Administration / 2. D. Executive Assistant / 3. Provincial D. Director of Civil Registration and Citizenship Affairs / 4. Provincial Managing D. Editor
5. Provincial D. Director of Planning and Coordination / 6. D. Director of Provincial Administration Board / 7. D. Director of Provincial Press and Public Relations /
8. D. Director of Administration and Supervision / 9. D. Director of 112 Emergency Hotline / 10. D. Branch Manager of Legal Affairs /
11. Provincial Director of Civil Society Affairs / 12. Provincial D. Director of Migration Management / 13. D. Provincial Director of Social Studies and Projects
14. D. Branch Manager of Data Processing / 15. D. Branch Manager of Administrative Services

- The governor of the prison operating under the Ministry of Justice is a man.
- All three presiding judges of high criminal courts are men.
- The Chief Public Prosecutor is a man and out of 10 public prosecutors, only two are women.
- Out of 16 judges, 11 are women.
- As of 2021, the Hakkari Bar Association has had 10 presidents, none of which were women.
- The Provincial Director operating under the Ministry of Customs and Trade is a man.
- The Provincial Director, the 174th Branch Manager of the State Hydraulic Works, the Director of Meteorology, the Director of Forestry and Water Affairs and the Director of Forestry Management operating under the Ministry of Agriculture and Forestry are men.
- The Provincial Director operating under the Ministry of Culture and Tourism is a man.
- The director of the financial department operating under the Ministry of Treasury and Finance is a man.
- The Provincial Director of National Education of Hakkari and four District Directors of National Education are men.
- Out of 123 tenured school principals in Hakkari, only eight are women. Out of 226 tenured vice principals, only 44 are women.
- There are 14 department heads at the Provincial Directorate of National Education. Only one is a woman and 13 are men.
- The Director of the Recruiting Office operating under the Ministry of National Defence is a man.

- The Provincial Health Director and the head physician of the hospital operating under the Ministry of Health are men.
- The managers of three publicly owned banks are men.
- Of the managers of three privately owned banks, one is a woman and two are men.
- The presidents of six non-profit associations are men.
- Out of 42 persons working at 18 media organisations, only two are women.

The reason why we emphasise masculinity in this summary is to draw attention to the city's patriarchal administration. We wanted to show that women have almost zero presence in decision-making mechanisms. We observe that the public institutions of Hakkari, which do not possess women administrators, also do not include the issue in their strategic planning. They may not be aware of this issue (internalising the existing system, not perceiving it as a problem) or it may seem trivial to them. However, the lack of women in administration, public affairs, politics and business life have result in a city that is unfriendly to women and therefore distances women from the public sphere.

The fact that women are not involved in decision-making mechanisms constitutes discrimination and is a human rights violation according to articles 3 and 7 of the UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW) and articles 10 and 90 of the Constitution of Turkey, among other relevant legislation. The Government of Turkey has commitments and obligations to eliminate discrimination and rights violations as required by the above mentioned legislation. The data we have collected by specifically monitoring Hakkari (the same problem exists countrywide) reveal that the government is not fulfilling its commitments and obligations.

2.GİRİŞ

Çalışmanın amacı, Hakkâri'de kadınların karar alma mekanizmalarındaki yerini izlemek, mevcut durumu ortaya koymak ve cinsiyet eşitsizliğini çözmeye yönelik öneriler sunmaktır. Tüm dünyada yaşanan cinsiyet eşitsizliği Türkiye'de de ciddi boyutlarda görülmektedir.

Hakkâri'de kurum ziyaretlerinde erkek müdür ve amirlerle karşılaşmak, cinsiyet eşitliği ile ilgili çeşitli sorular sormamıza sebep oldu. Aynı zamanda kadınlara dair herhangi bir çalışma yapılmadığını görmek cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucu olup olmadığına dair sorularımızı arttırdı. Kurumların faaliyet raporları ve stratejik planlamalarında kadınlara dair herhangi bir başlık olmadığını görüyoruz. Bu sebeple yaptığımız izleme çalışması bizlere sorularımızın cevaplarını vermektedir.

Hakkâri'de karar alma mekanizmalarındaki yaşanan cinsiyet eşitsizliği veriler doğrultusunda net bir şekilde görülmektedir. Özellikle veri alma sürecinde fark ettiğimiz en önemli husus kamu kurumlarının eşitsiz yönetim şeklinden habersiz olmasıdır.

Milli Eğitim Müdürlüğü hariç diğer hiçbir kurum ve kuruluşta cinsiyet tabanlı veri bulunmamaktadır.

Aynı zamanda veri alma sürecinde kurumlara ilettiğimiz bilgi edinme başvurusunda Valilik'ten olumlu ya da olumsuz herhangi bir cevap alamadık. Sebebini sorguladığımızda ise sorduğumuz sorulara cevap verebilecek herhangi bir birimin olmadığı cevabını aldık.

Hakkâri'deki 5 belediye ve 3 belde 'den herhangi bir olumlu ya da olumsuz yanıt alamadık. Sebebini sorgulamadığımız da tıpkı valilikteki gibi sorularımızı yanıtlayabilecek bir birimin olmadığını öğrendik.

Diğer kurum ve kuruluşlarla da aynı sorunu yaşadık. Oysaki anayasa ve uluslararası sözleşmeler kapsamında var olan eşitlik ve ayrımcılık yasağı ile ilgili hakların; yasaların ve sözleşmelerin uygulanması ve cinsiyet tabanlı veri toplama/izlemesinin kurumlarca işlemeyen bir durumda olduğunu gördük.

Yöntem kısmında veri toplama yöntemimizi açıkladık. Aldığımız veriler kapsamında Hakkâri'de kadınların karar alma mekanizmalarında neredeyse var olamama durumlarının ve büyük bir cinsiyet eşitsizliği yaşandığını görüyoruz. Kadın erkek fırsat eşitsizliğinin erkeklerin lehine olduğunu görüyoruz.

Kadınların şehrin karar alma mekanizmalarından soyutlanmış olmasının insan hakları ihlali ve ayrımcılık olduğunu hatırlatmakta fayda vardır.

Yaşanan cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesi ve çözüm için hem uluslararası sözleşmeler, antlaşmalar hem de yasalar vardır.

Anayasamızda kadın erkek fırsat eşitliği gözetilmiştir.

1982 Anayasası'nın 10. maddesi "Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeple ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir" hükmünü içermektedir. Bu maddeye, 07.05.2004 tarihli 5170 sayılı Yasanın 1. maddesi ile eklenen cümleye göre ise; "Kadın-erkek eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür" hükmü getirilmiştir. Birinci fıkrada eşitlik hükmü geçerken ikinci fıkrada kadın – erkek eşitliğine vurgu yapılmasının nedeni Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerdeki taahhütlerini yerine getirmek konusundaki hassasiyeti olarak değerlendirilebilir.

12 Eylül 2010 tarihli yeni Anayasası ile kapsamı genişletilen madde 10/3, pozitif ayrımcılık olgusunu şu şekilde ifade edilmiştir. "Kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler gibi özel surette korunmayı gerektiren kimseler için alınan tedbirler, eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz. "Avrupa Birliği Temel Haklar Şartının 23 üncü maddesine göre, "Eşitlik ilkesi, eksik temsil edilen cinsiyet lehine olan tedbirlerin muhafazasını veya kabul edilmesini engellemez." Bu sebeple, Anayasanın "Eşitlik" maddesinde yer alan bu hüküm, AB hukukuyla uyumun sağlanması bakımından önemlidir. Benzer şekilde, CEDAW'in 3. ve 7. maddeleri de özellikle siyasi ve idari karar alma mekanizmalarında ayrımcılığı ortadan kaldırmak için kadınların katılımının artırılması amacıyla özel tedbirler alınması gerektiğini belirtmektedir.

Anayasamız, insan hakları alanındaki uluslararası anlaşmaları Türkiye Cumhuriyeti yasalarından üstün tutmakta, devletin bu uluslararası anlaşmalara uygun olmayan konularda yasal düzenleme yapmak zorunda olduğu hükmüne yer vermektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 90. Maddesinde 1 "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası anlaşmalar kanun hükmündedir"

Uluslararası sözleşmelerde de toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacak çeşitli çözümler sunulmuştur.

Toplumsal Cinsiyet eşitliği ile İlgili Uluslararası Sözleşmeleri ²

- ✚ BM - İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948)
- ✚ BM - Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (1976-2000)
- ✚ BM - Kadınların Siyasal Haklarına Dair Sözleşmesi (1952)
- ✚ BM - Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi - CEDAW (1985)
- ✚ AİHS - Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1954 - 2000)
- ✚ AK - Avrupa Sosyal Şartı (2004 – çekince var)
- ✚ Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi (2000)
- ✚ Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (CEMR) Avrupa Yerel Yaşamda Kadın - Erkek Eşitliği Şartı (2006)
- ✚ Avrupa Kentsel Şartı ve Avrupa Kentli Hakları Bildirgesi (1992 - 2008)

Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi³ (CEDAW) kadının toplumdaki temel insan haklarının güvence altına alınması hususunda oldukça önemlidir. Bu sözleşme bütünüyle kadınların uğradığı/uğrayacağı hak ihlallerinin giderilmesi konusunda taraf devletlere yükümlülükler vermektedir. Sözleşmede özellikle aşağıda belirteceğimiz maddeler kadınların kamusal alanda yer edinmesi konusunda önemlidir.

Madde 3 Siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda tedbir alma yükümlülüğü

Taraf Devletler kadınların tam olarak gelişmelerini ve ilerlemelerini sağlamak üzere, erkeklerle eşitlik temeline dayanan insan haklarını ve temel özgürlüklerini güvence altına almak ve kullanmalarını sağlamak amacıyla, mevzuat çıkarmak da dâhil her alanda ve özellikle siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda gerekli her türlü tedbiri alır.

Madde 4 Geçici olarak alınan özel tedbirler

1. Erkekler ile kadınlar arasındaki eşitliği fiilen gerçekleştirmeyi hızlandırmak için Taraf Devletlerin aldıkları geçici tedbirler, bu Sözleşmede tanımlanan bir ayrımcılık şeklinde görülemez; ancak bunlar hiçbir şekilde eşitlikçi olmayan veya farklı türden standartların sürdürülmesi sonucunu doğuramaz; fırsat ve muamele eşitliğini sağlama amacı gerçekleştirildiğinde bu tedbirlerin uygulanmasına son verilir.

2. Anneliği korumak amacıyla bu Sözleşmedeki tedbirler de dâhil Taraf Devletler tarafından alınan bütün özel tedbirler ayrımcılık şeklinde görülemez.

Bizler bu izleme çalışması ile hem anayasamızda hem de taraf olduğumuz uluslararası sözleşmeler bağlamında kadınların eşit temsiliyet, eşit katılım hakkı ve istihdama katılımı çerçevesinde Hakkârî'de ayrımcılığa uğrayıp uğramadığını veriler ile saptayarak raporladık. Aynı zamanda istatistiksel verilerle kadın temsiliyetinin Hakkârî'de kadınların hayatlarını etkileyen olumlu/olumsuz kararların alınmasında ne derece etki ettiğini de inceledik. Kurum ve kuruluşlarda toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde atılan adımları izledik. Bu çalışma hem nicelik hem de nitelik izlemesi olacak şekilde yürütüldü. Kurum ve kuruluşlarda toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde atılan adımları da bu çerçevede izledik.

Kararlara Katılımda Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Tanımlayan Temel Haklar

- ✚ Kadın ve erkek bütün insanların eşit haklara sahip olma hakkı,
- ✚ Kadınların yönetime ve kamu hizmetine eşit katılım hakkı,
- ✚ Kadın - erkek bütün vatandaşların siyasal hayata eşit katılma hakkı,
- ✚ Yasa karşısında cinsiyetlerin eşitliği ve eşit korunma hakkı,
- ✚ Kadınların ve erkeklerin yerel siyasete eşit katılım hakkı,
- ✚ Eşitlik için toplumsal cinsiyet temelli ayrım yapmama şartı,
- ✚ Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması devletlerin sorumluluğudur. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerçekleştirilmesini talep etmek bir haktır.

3.MEVcut DURUM

✚ Çalışmanın yapıldığı dönemde ülkemizde kadınların karar alma mekanizmalarındaki yeri sabitliğini korumaya devam ediyor. Ülkemizde kadın hareketi Osmanlı'da I. Meşrutiyet döneminde başlayıp, II. Meşrutiyet ile birlikte büyük bir ivme kazanmıştır. 2010'lu yıllarda Türkiye'de feminist hareket zirve dönemini yaşamıştır. Hak mücadelesi veren kadın örgütlerinin çalışmaları, kadının statüsünün değişimi açısından oldukça büyüktür. Ancak son yıllarda kadın cinayetlerinin, cinsel istismar vakalarının artması, kadınların-çocukların şiddetten korunması gibi konular kadın politikalarında 'şiddetten korunma' konusunun ön planda olmasına sebep olmuştur. Özellikle İstanbul Sözleşmesi, TCK 103, Nafaka hakkına yönelik politikalar gündemi yoğun bir şekilde etkilemiştir. Son olarak İstanbul Sözleşmesi'nin feshinin ilan edilmesi ile kadınların 'hayatta kalma mücadelesi' baş göstermiştir. Bu sebeple, görüyoruz ki kazanılan hakların uygulanma mücadelesi yerini bu hakların kaybedilmemesi yönüne evrilmiştir.

✚ Hakkâri şehri Türkiye'nin en güneydoğusunda yer alır. Hakkâri nüfusu 2020 yılı verilerine göre 280.514'dir. Bir önceki yıla göre %0,17 azalma olduğu görülmektedir. Bu nüfus, 148.967 erkek ve 131.547 kadından oluşmaktadır. Yüzde olarak ise, %53,11 erkek, %46,89 kadındır. Aynı zamanda göç oranları doğrultusunda incelendiğinde verilen göçün her zaman aldığı göçten daha fazla olduğu görülmektedir.

✚ Hakkâri sosyokültürel bağlamda feodalitenin hâkim olduğu Kürt nüfusunun yoğunlukta olduğu bir şehirdir. Son yıllarda feodalitenin, aşiretçiliğin katı durumunun yerini daha ılıman bir havaya bıraktığı bir şehirdir.

✚ 2013 yılında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi araştırma görevlisi Tuğba Metin'in sunduğu Hakkâri'de yaşayan kadınların geleneksel rol sahiplenmeleri ile toplumsal hayata katılımları arasındaki ilişki raporu 4 bizlere kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin düşüncelerine dair fikir vermektedir. Hakkâri'de yaşayan kadınların geleneksel rollere ilişkin tutumları ile sosyal hayata katılımları arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

✚ "Kadın kocasının sözünden dışarı çıkmaz" düşüncesinin kadınların eğitim, çalışma, kursa gitme ve boş zamanlarda derneklerde çalışma durumuna göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Kadınların eğitim düzeyinin yüksek olması, çalışma hayatına katılması, kursa gitmesi, derneklerde çalışması gibi dinamiklerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin içselleştirmelerini azalttığı sonucuna ulaşılmıştır. "Erkek ailenin reisidir" düşüncesinin kadınların eğitim düzeyine göre farklılık gösterdiği, fakat çalışma, kursa gitme ve boş zamanlarda derneklerde çalışma durumlarına göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

⚡ Toplumsal cinsiyet, belirli bir toplumda kültürel kodlarla dişi ve erkeğe atfedilen rollerle ilişkilidir. Erillik ve dişilik üzerinden toplumsal normlar çerçevesinde cinsiyetler arası önemli bir kavram olan toplumsal cinsiyeti yakından incelemekte fayda vardır. Bireylere sahip oldukları özellikler dışında toplumun atfettiği kimlikler çoğu zaman eşitsizliğe sebep olmaktadır. Zamanla ve mekânla değişebilen dinamik bir yapı gösteren toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek arasında hiyerarşik bir sistem yaratır. Bu hiyerarşik yapı içerisinde erkekler özne/aktif/olumlu taraf olarak tanımlanırken, kadınlar ise öteki/pasif/olumsuz olarak kodlanır⁵. Bu kodlar gerek söylemler gerekse gündelik hayatta var olan durumlarla toplum nezdinde içselleştirilir.

⚡ Ataerkil toplumlar, kadınlar üzerinde egemenlik kuran, kadınların ikinci sınıf insan muamelesi görmesine sebep olan hatta sömürülmesine sebep olan bir düzen sisteminin tamamıdır. Kadınlar, güç ve otoriteden yoksundurlar ve sistematik olarak yoksun bırakılmaktadırlar. Aslında ataerkillik her zamanda ve her kültürde mevcut olan evrensel bir kurumdur. Özel alan ile kamu alanı ayrımı temelinde ataerkil düzen, kadını özel alanla (ev ve aile) sınırlandırırken, erkeği ise kamu alanına (siyaset, iş, vatan koruması, kültürel hayat) hâkim kılmaktadır. Ancak, ataerkillik sadece toplumsal düzende kendini göstermez. Aile ve cinsellik (baba otoritesi, namus, şiddet, vb.), kültürel kurumlar (medya, din, eğitim, vb.), mevcut kapitalist ekonomik yapıdaki üretim tarzları ve tüketim ilişkileri, iş bölümü ve uzmanlaşma (ev işi, ücretli işler, tam-zamanlı, yarı zamanlı işler, vb.) ataerkil toplumsal düzenin işlevsellik kazandığı alanlardan bazılarıdır⁵.

⚡ Aynı zamanda 2015 yılında derneğimiz tarafından yürütülen, kadın intiharları ve çocuk istismarı araştırma çalışması ve 2020 yılında 'Covid-19 pandemi döneminde kadına yönelik ev içi şiddetin izlenmesi çalışmasında yapılan görüşmeler neticesinde; bu gün gelinen noktada kadınların cinsiyetler arasındaki eşitlikçi yaklaşımları dikkat çekmiştir. Kadınların istedikleri yaşta, istedikleri kişilerle evlenmesinin kendi kararları olduğu, erken evliliğe karşı duruşları zamanla olan değişimi göstermektedir. Ayrıca pandemi döneminde alınan tedbirler kapsamında, karantina dönemlerinde ev içi rollerin eşit olması gerektiğini savunmuşlardır.

⚡ Hakkârî'de toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına olanak veren yasa ve uluslararası sözleşmelere dair uygulama noktasında yükümlülüklerin yerine getirilmediğini görüyoruz.

⚡ Yerel eşitlik izleme eylem planı ile yereldeki eşitlik izleme çalışmaları ile mevcut durum tespit edilebilir. Eşitlik izleme çalışmalarının aşağıda belirttiğimiz taahhütler doğrultusunda yapılması gerekiyor.

⚡ Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılıkla Mücadele Sözleşmesi (CEDAW)

⚡ Binyıl Kalkınma Hedefleri ⁶

⚡ Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ⁷ (2030)

- ✚ AB Yol Haritası8 (Roadmap 2006-2010)
- ✚ AB 2016-2019 Stratejik Planlama Belgesi9
- ✚ Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK)
- ✚ Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-201310
- ✚ Kadının Güçlenmesi Stratejisi Eylem Planı 2018-202311

✚ Referans olarak gösterdiğimiz taahhütlerin Hakkârî'de hayata geçmediğini görüyoruz. Ne Valiliğe bağlı ne de belediyelere bağlı yerel eşitlik izleme planı bulunmamaktadır. Kente yönelik herhangi bir izleme çalışmasının olmaması kentteki kadın sorunlarına dair bilgi eksikliğine sebep olmaktadır. Dolayısıyla çözüm noktasında tıkanıklık yaşanmaktadır.

✚ AB Yol Haritası, AB 2016-2019 Stratejik Planlama Belgesi, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013 belgeleri strateji ve yol haritası belirlemek oldukça önemlidir, bu sözleşmeler kapsamında izleme çalışmaları da yapılmıştır. Söz konusu sözleşmeler kapsamında yapılan çalışmalar gelecekte yapılacak olan toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarına ışık tutmuş olacaktır.

✚ KEFEK kuruluş amacı olarak karşımıza şu ifade çıkmaktadır. Bu Kanunun amacı, kadın haklarının korunması ve geliştirilmesi, kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik olarak ülkemizde ve uluslararası alandaki gelişmeleri izlemek, bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisini bilgilendirmek, kendisine esas veya tali olarak havale edilen işleri görüşmek, istenildiğinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kanun tasarısı ve teklifleriyle kanun hükmünde kararnameler hakkında ihtisas komisyonlarına görüş sunmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisinde Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun kuruluş, görev, yetki, çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Dolayısıyla her ne kadar uluslararası bir belge olmasa da KEFEK, kadın erkek fırsat eşitliğini uluslararası alandaki gelişmeleri izler ve TBMM'ye karşı yükümlüdür. Böylelikle kadın erkek fırsat eşitliğini sağlamada etkin ve önemli rol oynar.

Yerel Eşitlik İzleme Planının temel ilkeleri şunlardır:

- ✓ Toplumsal cinsiyet eşitliğinin güçlenmesine katkı sunar.
- ✓ Yerel paydaşların katılımı ile hazırlanır ve uygulanır.
- ✓ İlin/mekânın ihtiyaçlarını önceliklendirir.
- ✓ Kurumların değil ilin izleme planıdır.
- ✓ İsteyen tüm taraflar plana ilişkin belgelere/raporlara ulaşabilir, açıklık her aşamada uygulanır.
- ✓ Tüm karar alma süreçlerinde şeffaflık esastır.
- ✓ Kent konseyi yönetmeliği¹² temel alındığında, 5393 sayılı Belediye Kanununun 76'ncı maddesine göre belediyelerde kent konseyleri kurulur.

Kent konseyleri yönetmeliği 4.maddesi c bendine göre,

“Meclisler ve çalışma gurupları: Kadın ve gençlik meclisleri başta olmak üzere kent konseyinin görev alanlarında, yönetim anlayışına dayalı ve sürdürülebilir kalkınma içinde çeşitli toplum kesimlerinin kent yönetimine katkıda bulunmalarını, kaliteli ve yaşanabilir bir kentin yönetiminde aktif rol almalarını hedefleyen ve gönüllülük esasında oluşmuş ortak yapıları ifade eder”.

6.maddesi g bendine göre,

Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak.

Çalışmanın yapıldığı dönemde aldığımız verilerle Hakkâri’de kent konseyi bulunmadığını dolayısıyla kadın meclisinin de bulunmadığını görüyoruz. Ayrıca Hakkâri’de bu güne kadar kent konseyi hiçbir zaman kurulmamıştır. Sivil toplum kuruluşlarının bulunduğu bir toplantıya katıldığımızda kente dair isteklerden bir tanesinin de kent konseyinin kurulması olduğunu gözlemledik.

Yerel Yaşamda Avrupa Kadın Erkek Eşitliği Şartı¹³

Yerindenlik ilkesi kadınların ve erkeklerin eşitlik haklarının uygulanmasında özel bir önem taşımaktadır. Söz konusu ilke tüm yönetim seviyelerinde - Avrupa düzeyi, ulusal, bölgesel ve yerel - geçerlidir. Avrupa’daki bölgesel ve yerel yönetimlerin çok farklı alanlarda sorumlulukları mevcuttur ve bu sorumlulukların her biri hizmet götürdükleri nüfusun günlük yaşamını eşitliğin geliştirilmesi anlamında uygulamada etkileyecek olumlu bir rol üstlenebilir ve üstlenmelidir.

Türkiye’de 02.03.2021 tarihi itibari ile 31 belediye CEMR Eşitlik Şartı’nı imzalamıştır.

- Türkiye’de 31 büyükşehir, il ve ilçe belediyesi CEMR Eşitlik Şartı’nı imzalamıştır. Hakkâri Belediyesi bahsi geçen 31 belediye arasında değildir. Bu Şart ile yerel bazda kadın-erkek eşitliği, karar alma süreçlerinde eşitlik, kadın erkek arasında ayrımcılığa karşı önlemler almak, yerel ve bölgesel yönetimlerin tüm faaliyetlerine toplumsal cinsiyet bakış açısını yerleştirmek gibi birçok önemli gelişmeler sağlanır. Hakkâri il ve ilçe belediyelerinin de bu şartı imzalaması durumunda, şehirde belediyelerin faaliyetleri eşitliği sağlar, kadınlar karar alma mekanizmalarına katılımında bulunur, neredeyse erkek yönetimden dolayı görünmez olan kadınlar doğuştan sahip oldukları haklarını elde eder ve ayrımcılığa maruz kalmaz. Vatandaş olarak yerel yönetimlere katılım haklarını elde etmiş olurlar.

Siyasete katılım hususunda kadınların daha çok siyasi partilerin kadın kollarında, kadın meclislerinde yer aldığını görüyoruz. İl, ilçe yönetimleri genel olarak erkek yönetimlerden oluşmaktadır.

Kamu kurumlarında amirlerin, müdürlerin genel olarak erkeklerden oluştuğunu gözlemledik.

Üniversite bazında akademisyenlerin çoğunluğunu erkeklerin oluşturduğunu ve yönetimlerin de erkek yönetim olduğunu gözlemliyoruz.

Basın yayın organlarında çalışan 42 kişiden yalnızca 2 kadın olduğunu gözlemledik. Ancak valilik ve kaymakamlık protokol listelerinde 2 kadın gazetecinin olmadığını gördük. Basın çalışanları ile yaptığımız görüşmede, kadın gazetecilerin varlığının şehirde büyük avantaj sağlayacağı kanaatini iletiler. Çünkü çoğu erkek gazeteci halkla yaptığı röportajlarda zorlandıklarını, kadınların ise iletişim konusunda büyük avantajlar sağladığını iletiler. Erkek bakış açısıyla yürütülen gazetecilik Hakkârî'de kadınların yaşamını görmezden geldiği için kadınlara hitap etmemektedir.

Var olan onlarca sözleşmeye, yasaya, kanunlara rağmen işleyiş bakımında zayıflık ve takipsizlik toplumsal cinsiyet eşitsizliğini zorlu bir noktaya sürüklemiştir. Kadın katılımının önemsenmemesi ve gerekli çalışmaların yapılmaması şehirdeki kadınların yaşamlarını direkt etkilemektedir. Kadın doğum hastanesin olmamasından, belediye meclisinin yokluğuna kadar kadınlar neredeyse tümüyle ayrımcılığa maruz kalmıştır. Çünkü kadınların sorunlarını tespit edemeyen yerel yönetimler çözüm sunamamıştır.

Detaylı izleme bulgu sonuçlarını raporumuzun içerisinde bulabilirsiniz.

HAKKARİ'DE İLKLER

2009 yılında Hakkari'de ilk kez bir kadın belediye başkanı seçilerek Yüksekova Belediyesi'nde görevine başladı

2009

1936 yılında Hakkari Belediyesi'nin ilk kadın daimi encümeni göreve geldi.

1936

2011 yılında hem Yüksekova hem de Şemdinli Devlet Hastanelerinde ilk kez kadın başhekimleri görev yaptı.

2011

2014 yılında Hakkari Merkez belediyesi'nin ilk kez bir kadın belediye başkanı oldu

2014

2015 yılında Hakkari'de ilk kez bir kadın milletvekili seçildi.

2015

4. YÖNTEM

Çalışma, Dünyada ve Türkiye’de kadın hakları kazanımları izlemekle başlamıştır. Türkiye’nin anayasası, taraf olduğu uluslararası sözleşmeler dikkate alınmış ve bu alanda değerlendirilmiştir.

Yapılan insan hakları izleme çalışmasında veri toplamak için; Karar mekanizmalarında ki cinsiyet durumu ve stratejik planlamaları inceleme, kurumlara talep formları iletme, kurumların ve bakanlıkların internet sitelerini izleme/tarama, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın sunduğu raporları izleme, odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Yerel yönetimlerin ve kamu kurumlarının stratejik planlamalarını izledik. Mevcut durumu hem elde ettiğimiz veriler hem de kamu kurumlarının faaliyet raporları ile karşılaştırdık. Mevcut durum ve stratejik planlamaları da karşılaştırdık.

Genel anlamda, karar alma mekanizmalarına kadınların dahililiyetine dair yapılan çalışmalar ve makale okumaları yapılarak konu üzerinde farklı görüşler dikkate alındı.

Elde edilen verilerin tümü doğrulanabilir kaynaklarla sağlandı. Kamu kurumlarının, medyanın ve özel internet kütüphanelerinin veri arşivleri kullanıldı.

Bilgi edinme kanunu kapsamında kurumlara talep formu ilettik. İlettiğimiz talebe yalnızca Hakkâri İl Milli Eğitim Müdürlüğü olumlu geri dönüş yapmıştır. Yüksekova Kaymakamlığı, kaymakamlığa özel sorularımıza rağmen valiliğe yönlendirerek geri dönüş yapmıştır. Hakkâri valiliğine ilettiğimiz bilgi edinme formuna olumlu ya da olumsuz cevap vermemiştir. Gerekçe olarak sorularımızı yanıtlayacak herhangi bir birimin olmadığı yanıtını aldık. Diğer tüm kamu kurumları ise olumlu veya olumsuz geri dönüş yapmamıştır. Elde ettiğimiz verileri kurumlarla teyit ettik.

Etik kaygılar sebebi ile bu çalışmada ikili cinsiyet üzerinden raporlama yapılmıştır.

5. İZLEME BULGULARI

5.1. Kadınların İş Hayatına Katılımı

Türkiye'de kadınların iş hayatına katılımı gelişen ve dönüşen şartlara rağmen sabit bir noktada kalmıştır. Kadınların iş hayatından uzakta kalmaları toplumdaki statüsünü fazlasıyla etkileyen, olumsuz koşullara sebep olmaktadır. Toplumsal rollerin kadınların iş hayatına katılımını büyük ölçüde etkilediğini görüyoruz. Bu bölümde Türkiye'deki genel iş hayatına katılımı izlemekle birlikte daha çok Hakkâri'de kadınların iş hayatındaki konumunu erkeklere oranla izledik.

Türkiye'de kadınların istihdama katılım oranının 1988 yılında %30,6 iken tam 30 yıl sonra yani 2018 yılında ise %29,4 olduğunu görüyoruz (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 1988-2018).

Hane halkı işgücü araştırması sonuçlarına göre; 2019 yılında, Türkiye'de 15 ve daha yukarı yaştaki istihdam edilenlerin oranı %45,7 olup bu oran kadınlarda %28,7, erkeklerde ise %63,1 oldu.

TÜİK'in "İstatistiklerle Kadın 2020" raporuna göre Türkiye'de 15 ve daha yukarı yaştaki istihdam edilenlerin oranı kadınlarda yüzde 28,7, erkeklerde yüzde 63,1 oldu.

Türkiye'de kadınların istihdam oranı böylesine düşük iken Hakkâri'nin durumunun kaygı verici olduğunu görüyoruz. Hakkâri, Muş ile benzer sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında yer alırken, Bitlis ve Van illeri daha üst sıradadır¹⁴. Bölgede gelişmişlik sıralaması itibarıyla en az gelişmiş il, 81. sırada olan Muş' tur. Hakkâri 80. sırada yer alırken, Bitlis 76. ve Van 75. sırada bulunmaktadır.

Hakkâri özelinde son çalışma İş Kur'un yayınladığı rapor 2012 yılına aittir. Hakkâri istihdamına yönelik yakın zamanda yapılan kapsamlı başka bir çalışma yoktur. Bu da kurumların cinsiyete göre ayrıştırılmış veri toplamadığını ve görevini yerine getirmediğinin de bir göstergesidir.

Hakkâri'de yaşanan işsizlik oranları kadınların özelinde her geçen gün artmaktadır. Bunun sebebi olarak da şehirde istihdam alanının azalması ve buna paralel olarak göç verme oranının artması, tarım politikaları ve siyasi değişkenliklerle kırsaldan şehre göç ile tarım alanında daha fazla faaliyet gösteren kadınların, tarımdan el çekmesi olarak karşımıza çıkıyor. Eğitim seviyesi artarken buna paralel olarak iş yoksunluğu da okuyan kesimin işsizliği de dikkat çekmektedir.

Tarım ve orman bakanlığına bağlı tarım il müdürlüğü, hayvancılık sektöründe kadınları destekleyen girişimleri arttırmıştır. Kadınların daha çok tarım alanında çalışıyor olduğunu ve bu alanda desteklendiğini görüyoruz.

Kadınların iş hayatına katılımındaki sorunlar, karar alma mekanizmalarında var olmaları ile karşımıza çıkıyor. Karar alma mekanizmalarında ki varlıklarını çeşitli başlıklar altında sunuyoruz.

Ülkemizde kadınlar Cumhuriyet'ten önce ve sonrasında da kamusal alanda yer almak için çeşitli mücadeleler vermek zorunda kalmıştır. Bir yandan kamusal alan bir yandan da özel alanda çeşitli zorluklar yaşayan kadınlar bu ikileme rağmen mücadelelerinden vazgeçmemişlerdir. Kamusal alan ve özel alan ikilemi kadınların hami izni ile iş hayatına katılımı ile ilintilidir. Kadınlar ilk olarak 1930 yılında yerel seçimlerde oy hakkı kazanmış, devamında 1933 yılında muhtar seçme ve köy heyetine katılma ve 1934 yılında seçme ve seçilme hakkını elde ederek siyaset meydanına girmiştir. Edindiği yasal haklara rağmen pratiğe baktığımızda hala kadınların siyasette karar alma mekanizmalarında yer almadıklarını görmekteyiz.

Anayasa'nın 10. maddesinde 2004 ve 2010 yıllarında yapılan değişiklikler ile yetki ve karar alma mekanizmalarında kadın erkek eşitliğinin sağlanması da dâhil pozitif ayrımcılık uygulamalarının önü açılmıştır. Ayrıca Anayasa'nın 90. maddesi çerçevesinde Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW) hükümlerinin ulusal mevzuatın üstünde yer alması yetki ve karar alma mekanizmalarında kadınların eşit katılımının sağlanması açısından önemli bir yasal çerçeve ortaya koymaktadır.

Anayasa; 67, 68 ve 70. maddelerinde yerel ve milletvekili seçimlerinde "seçme ve seçilme", "siyasi parti kurma", "usulüne göre partilere girme ve partilerden ayrılma", "halkoymasına katılma", "kamu hizmetlerine girme" haklarını; 25, 26, 28, 29, 33 ve 34. maddelerinde "düşünce ve kanaat hürriyeti", "düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti", "basın hürriyeti", "toplantı hak ve hürriyetleri"ni tüm vatandaşlara tanımıştır.

68. maddesinde yer alan, "siyasal partilerin kadın kolu kuramayacakları"na ilişkin yasak, 23.7.1995 tarih ve 4121 sayılı yasa ile kaldırılmış; böylece siyasal partilere, kadınlar için ek bir katılma alanı açma fırsatı verilmiştir.

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 83. maddesinde "siyasal partilerin, herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu prensibine aykırı amaç güdemeyeceği" bildirilerek, cinsiyet ayrımcılığına yönelik parti çalışmaları engellenmiştir.

Türkiye'de kadınlar, 1930 yılında yerel seçimlere katılım, 1934 yılında milletvekili seçimlerinde seçme ve seçilme hakkını erkeklerle eşit bir biçimde edinmiştir. Kadınlara köylerde muhtar olma ve ihtiyar meclisine seçilme hakları ise 1933 yılında Köy Kanunu'nda değişiklik yapılarak verildi.

Türkiye'de edilen seçme ve seçilme hakkının devamlılığının pratikte tehlikede olduğunu görüyoruz. Kadınların milletvekilliği ve belediye başkanlıklarında ki varlığı azımsanmayacak ölçüde azdır.

Aynı sorun merkezi atama ile gerçekleştirilen Valilik için de geçerlidir. Kadınları Valilik makamında görememekteyiz.

Öte yandan 1989 yılında kadınlara da kaymakamlık yolu açıldı. İçişleri Bakanlığı, kaymakamlık sınavlarına kadınların da alınacağını açıkladı. **Kadının çalışmasını kocanın iznine bağlayan Medeni Kanun'un 159'uncu maddesi, Anayasa Mahkemesi'nce 1990 tarihinde iptal edildi.**

Yer verdiğimiz hakların, hem çok yeni hem de her defasında erkeklerden sonra edilen haklar olduğunu görmekteyiz. Özellikle kadınların çalışma hakkının hamisinin izni dışında olması 1990 yılında edinilmiş olması bizlere kadın bağımsızlığının ilk adımının 1990 yılında atılmış olduğunu göstermektedir.

Bahsedilen tarihler çok yeni olmakla birlikte, kadınların kamusal alanda varlığının karar alma mekanizmalarında yer edinmiş erkek sistemine bağlı olduğunu ve bu sistemin izin verdiği dönemlerde geliştiğini bir kez daha göstermektedir. Bu sebeple kadınların kendi hayatları için alacakları kararlarda, kamusal alandaki varlıklarının devamlılığı açısından karar alma mekanizmalarındaki yerleri çok daha büyük önem arz etmektedir.

Karar alma mekanizmalarına katılım ve kamusal alanda cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına dair yasal düzenlemeler ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler kapsamında* verilen taahhütlerin yerine getirilmediğini Hakkâri'de apaçık bir şekilde görmekteyiz. Kadınların karar alma mekanizmalarına dair herhangi bir teşvik çalışması yapılmamaktadır, taahhüt edilen izleme çalışmaları yapılmamaktadır. Kadınlar Hakkâri'de devlet düzeyinde ayrımcılığa ve insan hakları ihlaline maruz kalmaktadırlar.

Siyasi partilerin kadınların yükselen sesi ile değişikliğe gittiği politika, parti bünyesinde kadın kolları, hanım kolları gibi yer vermeler olmuştur. Burada asıl soru, partilerin oluşturdukları kadın kolları kadınların seslerini bastırmaya yönelik bir politika mıdır?

Bu soruyu sormamıza sebep olan durum ise, parti bünyelerinde varlığını sürdüren kadın kollarının iş ve eylem süreçlerini izlememizden kaynaklanmaktadır. Kadın kolları genel olarak, parti sözlerinin kadınlar tarafından dile getirildiği, ev ziyaretlerinin yapıldığı yani dar bir alanda siyaset odası haline gelmiştir. Aynı zamanda kadın kolları, partilerinin kadınlara yönelik çalışmalarını yürüttüğü bir alan niteliği taşımaktadır.

Hakkâri özelinde duruma baktığımızda ise, Türkiye genelinin yansımalarını görmekteyiz. Şehirde etkin bir şekilde çalışmalarını yürüten Adalet ve Kalkınma Partisi ve Halkların Demokratik Partisi'ni görmekteyiz. AK Parti kadın kolları, HDP ise kadın meclisi çatısı altında çalışmalarını yürütmektedir. Ülkemizde ki siyasi konjonktürden dolayı şehirde en çok etkin olan bu iki partinin çalışma ortamları, sıklıkları ve parti çalışmalarında katılım da farklılık göstermektedir. Bu farklılıklara sebep olan en büyük etken güvenli ortamın sağlanıp sağlanmamasıdır.

5.2.SİYASETTE KADINLARIN KARAR ALMA MEKANİZMALARINDAKİ DURUMU

5.2.1. Milletvekilliğinde Kadın

Milletvekili; parlamenter ya da mebus olarak da adlandırılan bir parlamentoda oy veren kişileri temsil eden siyasal kimliğe sahip kişiyi ifade eder.

Milletvekili; halk oylamasıyla seçilen, parlamento üyeliği olan ve kendisine yasama dokunulmazlığı verilen kişidir. Milletvekili bağımsız olarak görev alabileceği gibi birçok milletvekili gibi bir siyasi parti çatısı altında da faaliyetlerini devam ettirebilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görev yapan vekiller, aday oldukları şehirlerin milletvekili kontenjan sayısı ile seçilirler. Bu bölümde hem Türkiye'nin genel durumunu hem de Hakkâri özelinde izleme sonuçlarını sunuyoruz.

TBMM 1.döemden itibaren Hakkâri'den milletvekilleri şehirlerinin sözlerini meclise taşımışlar ve temsiliyete sahip olmuşlardır¹⁵. Hakkâri 1.dönemde 6 vekil ile 2.dönemde 2 vekil ve 17.döneme kadar 1'er vekille temsil edilmiştir. 17.dönemden 21.döneme kadar 2 vekille devam etmiştir. 23.dönemden itibaren bu güne kadar yani 27.döneme kadar 3 vekille temsil edilmeye devam edilmiştir. Ancak bu süreç içerisinde sadece 5.dönemde şehirde milletvekili yoktur.

TBMM'de şehri temsil eden vekillerden cinsiyet verilerine baktığımızda şaşırtıcı bir sonuç ile karşılaşırız. 52 milletvekilinden yalnızca 2 kadın ile karşılaşırız. Bazı isimlerle birkaç defa karşılaşırız olsak da 26 dönem boyunca temsil edilme durumundan ötürü 52 vekil olarak sınıflandırma yapıyoruz.

Genel olarak 2002 yılından itibaren yaptığımız izleme verileri aşağıdaki gibidir.

2002 yılında yapılan seçimlerde, 18 parti aday göstermiştir ve 4 bağımsız aday vardır. Her parti 3'er aday göstermiştir ve 58 adaydan sadece 2 kadın aday vardır. Yurt Partisi'nin 3.sıradaki adayı ve İşçi Partisi'nin 2.sıradaki adayı kadındır. **Seçilen kadın milletvekili yoktur.**

2007 yılında yapılan seçimlerde, 11 parti aday göstermiştir ve 6 bağımsız aday vardır. Her parti 3'er aday göstermiştir ve 39 adaydan sadece 3 kadın aday vardır. Bağımsız Türkiye Partisi'nin 3.sıradaki adayı, Milliyetçi Hareket Partisi'nin 3.sıradaki adayı, Türkiye Komünist Partisi'nin 1.sıradaki adayı kadındır. **Seçilen kadın milletvekili yoktur.**

2011 yılında yapılan seçimlerde, 13 parti aday göstermiştir ve 3 bağımsız aday vardır. Her parti 3'er aday göstermiştir ve 39 adaydan sadece 3 kadın aday vardır. Doğru Yol Partisi'nin 3 adayı da kadındır. **Seçilen kadın milletvekili yoktur.**

2015 yılı Haziran ayında yapılan seçimlerde, 17 parti aday göstermiştir ve 1 bağımsız aday vardır. Her parti 3'er aday göstermiştir ve 52 adaydan sadece 9 kadın aday vardır. Komünist Partisi'nin 3 adayı da kadındır. Millet Partisi'nin 3.sıradaki adayı, Merkez Parti'nin 1.sıradaki adayı, Halkın Kurtuluş Partisi'nin 1. Ve 2.sıradaki adayı, Halkların Demokratik Partisi'nin 1.sıradaki adayı ve Bağımsız Türkiye Partisi'nin 2.sıradaki adayı kadındır. **Yalnızca HDP'nin kadın adayı seçimi kazandı.**

2015 yılı Kasım ayında yapılan seçimlerde, 15 parti aday göstermiştir. Her parti 3'er aday göstermiştir ve 52 adaydan sadece 10 kadın aday vardır. Komünist Partisi'nin 1. ve 2. sıradaki adayı, Vatan Partisi'nin 2.sıradaki adayı, Millet Partisi'nin 3.sıradaki adayı, Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2.sıradaki adayı, Halkın Kurtuluş Partisi'nin 1. ve 2.sıradaki adayı, Halkların Demokratik Partisi'nin 1.sıradaki adayı, Doğru Yol Partisi'nin 1. Ve 3.sıradaki adayı kadındı. **Yalnızca HDP'nin kadın adayı seçimi kazandı.**

2018 yılı Haziran ayında yapılan seçimlerde, 8 parti aday göstermiştir. Her parti 3'er aday göstermiştir ve 24 adaydan sadece 3 kadın aday vardır. İyi Parti'nin 1.ve 2.sıradaki adayı ve Halkların Demokratik Partisi'nin 1.sıradaki adayı kadındı. **Yalnızca HDP'nin kadın adayı seçimi kazandı.**

Bugün,1923 yılında Cumhuriyet'in ilanıyla 98 yılı geri bırakıyoruz. Hakkâri'de kadın temsiliyeti ile 2015 seçimlerinde yani Cumhuriyet'in ilanından 92 yıl sonra karşılaşılıyor. 2015 yılında genel seçimler Haziran ve Kasım olarak 2 kez yapılmıştır bu iki seçimde de **Halkların Demokratik Partisi Selma Irmak'ı aday göstermiştir. Böylece Hakkâri'nin ilk kez kadın milletvekili olmuştur.** Selma Irmak HDP tarafından gösterilen 3 aday arasında 1. sıradadır. Ancak vekil seçildikten bir yıl sonra Selma Irmak tutuklanmıştır.

2019 yılında yapılan seçimlerle yine Halkların Demokratik Partisi tarafından aday gösterilen Leyla Güven 1.sıradan aday gösterildi. **Seçimleri kazanan Leyla Güven Hakkâri'nin 2.kadın milletvekili oldu. Ancak bir yıl sonra Leyla Güven tutuklandı vekilliği düşürüldü.**

Böylece Cumhuriyet'in ilanı itibari ile 98 yıl boyunca Hakkâri'de sadece 2 yıl boyunca (yaklaşık 27 ay) kadın milletvekili görev yapmıştır.

Kadınların karar alma mekanizmalarındaki temsiliyetinin şehirdeki kadınlara ne gibi bir faydası olacağı konusunu Leyla Güven'in danışmanı Mazlum Temel ile görüştük. Var olan ve tamamlanamayan projelerinden satır başlıkları şöyle,

- Kadın merkezi açmak,
- Tandır ekmeği yapan kadınlarla birlikte 'Kadın Emeği Kooperatifi' kurmak,
- Kadınlara özel istihdam merkezi kurmak,
- Belediye'de daha fazla kadın istihdamı sağlamak.

Planlanan projeler genel olarak kadınları kamusal alanda daha sık görmemizi sağlayan projelerdir. Mazlum Temel, projelerin artmasının söz konusu olduğunu ancak Leyla Güven'in tutuklanmasından dolayı geliştirilemediğini söyleyerek bu projeleri HDP kadın meclisinin devam ettireceğini ekledi.

Mazlum Temel ile yaptığımız görüşmede, HDP'nin kadın kotasının olduğunu ve 1.sıra adaylığının kadınlara ayrıldığını söyledi. Önümüzdeki dönemlerde kadın aday sayısının artışının kadınlardan gelecek talebe bağlı olduğunu da söyledi.

2002 yılından itibaren yaptığımız izlemede dikkat çeken başka bir husus ise şöyleydi, tüm partiler çalışmayan kadınlar için ev kadını/hanımı nitelemesi yaparken HDP'de ev emekçisi tanımı ile karşılaştık. Kadının ev içi görünmeyen emeği son yıllarda feminizmin kazanılması için büyük mücadeleler verdiği bir alan. HDP'de ki bu durumu irdelediğimizde, parti kadınlarının bu tanımı kullandıklarını ve bu şekilde tanımlanmak istediklerini öğrendik.

Siyasi partilerde milletvekili adaylığı için çeşitli ücretler talep edilmektedir. Bazı partiler kadın, genç ve engelli indirimleri yapsa da siyaset yapmak ciddi bir maliyet gerektirdiği için kadınların bu alandan uzakta kalmasının sebeplerinden biridir. CHP aday adaylığı ücretinin en fazla olduğu parti olarak karşımıza çıkmaktadır. HDP'de kadın, genç ve engellilerden aday adaylığı ücretinin talep edilmiyor. Vatan Partisi, HÜDA PAR ve BTP'de aday adaylığı ücretsiz olduğu için katılımın daha kolay olduğu siyasi bir alan sağlıyor.

5.2.2 Partilerin İl Yönetimlerinde Kadın

Bu bölümde izlediğimiz siyasi partiler mecliste grubu olan 5 partiyi izledik. Hakkâri'de bulunan 5 ilçe başkanlarını da izledik, sadece İyi Parti şehirde 4 ilçede örgütlü.

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ

İl Başkanı erkek

Partinin yönetim kurulu asil üyeliğinde 39 üye vardır. Üyelerden yalnızca 6'sı kadındır.

İl Disiplin Kurulu üyeliğinde 5 kişi vardır ve kadın üye bulunmamaktadır.

Büyük Kongre delegesi olan 4 kişiden 1'i kadındır.

5 ilçe başkanı erkektir.

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

İl Başkanı erkek

İl yönetim kurulu asil üyeliğinde 20 kişi vardır. Yalnızca 1 i kadındır.

İl disiplin kurulunda 9 kişi bulunuyor, kadın yok.

Büyük kongre delegesi olan 7 kişi arasında kadın yok.

5 ilçe başkanı erkektir.

HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ

İl Başkanlığı 1 kadın ve 1 erkek olarak 2 eş başkandan oluşuyor.
İl yönetim kurulunda ki 25 kişiden 8'i kadın.
Disiplin kurulu asil üyeliği, 2 kişiden 1'i kadın.
Büyük kongre delegesi olan 6 kişiden 2'si kadın.
5 ilçe başkanlığında 5 kadın 5 erkek eş başkan vardır.

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ

İl Başkanı erkek
İl yönetim kurulu asil üyeliğinde 20 kişi vardır. Yalnızca 1 i kadındır.
İl disiplin kurulunda 9 kişi bulunuyor, kadın yok.
Büyük kongre delegesi olan 7 kişi arasında kadın yok.
5 ilçe başkanı erkektir.

İYİ PARTİ

İl Başkanı erkek
İl yönetim kurulu asil üyeliğinde 22 kişi vardır. Yalnızca 4'ü kadındır.
İl disiplin kurulunda 10 kişi bulunuyor, 1'i kadın.
Büyük kongre delegeleri yok.
4 ilçe başkanı erkektir.

5.3. KAMU KURUMLARINDA KARAR ALMA MEKANİZMALARINDA KADINLARIN DURUMU

5.3.1. Valilikte Kadın

Valiler, doğrudan cumhurbaşkanı tarafından, cumhurbaşkanı kararı ile atanırlar. Vali, ilde Cumhurbaşkanının temsilcisi ve idari yürütme vasıtasıdır.

İllerin en önemli karar alma mekanizması olan valilik makamı tüm Türkiye'de kadından yoksun kalmıştır. Cumhuriyet tarihi boyunca sadece 6 kadın vali olmuştur. İlk kadın valinin 1991 yılında atanmasının tam olarak 20 yıl sonrasında ikinci kadın vali ataması olmuştur. Bu kronolojik durum bizlere kadınların en önemli karar alma mekanizmasındaki yokluğunu göstermiştir. 2020 yılı itibari ile ülkemizde sadece 2 kadın vali bulunmaktadır.

Hakkâri özelinde baktığımızda da Hakkâri'de asla bir kadının valilik konumunda olmadığını görüyoruz. 1925 yılında atanan Mustafa Hamit Bey Hakkâri'nin ilk valisi olmuştur. 1925-2021 yılları arasında 39 vali görev yapmıştır. Hakkâri'de hiçbir zaman vali yardımcılığı görevinde kadınlar görev almamıştır.

Sivil toplum kuruluşlarının ve Ak Parti Genel Merkez Kadın Kolları Başkanı ve 3 milletvekilinin daha katıldığı kadın girişiciler toplantısında kadın sorunlarına dair çözüme ulaştırılması noktasında talep edilen bir düzenleme de vali yardımcılığı görevinde kadınların olmasıydı. Bu talebin sebebi kadına yönelik çalışmaların eksiliği, kadın bakış açısıyla düzeltebileceği kanaatidir. Kadınların karar alma mekanizmalarındaki varlığı birçok sorunu düzeltebileceği gibi, hali hazırda valiliğin görevleri arasında kadınların yaşam standartlarını iyileştirme, çözüm üretme yetkileri ve yükümlülükleri vardır.

Valilinin görevleri arasında,

1) İl Bütçesini Hazırlamak

Devlet tarafından her ile bir bütçe ayrılmaktadır. Bu bütçenin de hazırlanmasını vali temin etmektedir. Vali tüm ilçelere göre bu bütçeyi belirler. Titizlikle bu işlemleri gerçekleştirir. Kanuna uygun bir şekilde bütçe hazırlamasını yapar.

2) İl Özel İdaresini Denetlemek

Valinin en önemli görevleri arasında denetlemek gelmektedir. Özel il idaresini denetlemek ve halkın ortak ihtiyaçlarını belirleyerek buna yönelik çalışmalar yapmak da özel il idaresinin görevleri arasında yer almaktadır.

Devlet adına tüm devlete ait olan kuruluşların il bazında denetimini yapmak.

Valiliğin görevleri arasında olan bütçe hazırlama noktasında 'cinsiyete dayalı bütçenin' oluşturulmasında büyük önem arz ettiğini görüyoruz. Ancak Hakkârî'de böyle bir bütçe çalışmasının yapılmadığını il bazında Valiliği de izlediğimizde tespit ettik. Stratejik planlama ve faaliyet raporlarında yapılan işler ve yapılacak işler noktasında kadınlara dair herhangi bir çalışma yoktur.

Valilikle yaptığımız görüşmede eşitlik izleme biriminin olmadığını ve bu sebeple de kadınların sorunlarına dair herhangi bir tespit çalışmasının olmadığı bilgisini aldık. Eşitlik biriminin oluşturulması ve Kadının Güçlenmesi Stratejisi Eylem Planı gibi iş planları ile hem mevcut sorunlar tespit edilebilir hem de çözüm noktasında çalışmalar yapılabilir.

Valilik kurumu yasaları ve uluslararası sözleşmeleri uygulama noktasında da şehirde ki en önemli karar vericilerdendir. Bu sebeple kadınların karar alma mekanizmalarına dahilietini çeşitli çalışmalarla destekleyebilir.

5.3.2. Kaymakamlıkta Kadın

Kaymakam, Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yönetim sisteminde, ilçenin mülki idare amiridir. Kaymakam ilçede cumhurbaşkanı adına vazife yapmaktadır. Cumhurbaşkanının ildeki temsilcisi vali, ilçede ise kaymakam cumhurbaşkanının idari yürütme vasıtasıdır.

Türkiye'de kadınların kaymakam olabilme hakkı 1991 yılında tanındı.

Türkiye'nin ilk kadın kaymakamı, 1992 yılında göreve gelen Özlem Bozkurt Gevrek'tir.

2018 yılı verilerine baktığımızda, 957 erkek kaymakam var iken 16 kadın kaymakam vardı.

Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği(CEİD), 5 Aralık Dünya Kadın Hakları Günü öncesinde yayımladığı rapora göre, 2018 yılında, Türkiye'de 943 erkek kaymakam var iken sadece 14 kadın kaymakamı vardır.

Hakkâri özelinde baktığımızda ise, 4 ilçede de hiçbir zaman kadın kaymakam görev yapmamıştır¹⁶.

Hakkâri'de 4 ilçe vardır ve buna ek olarak merkezde vali görev yapmaktadır. İzlenebilen veriler ölçüsünde, Çukurca ilçesinde 1967-2019, Yüksekova ilçesinde 1995-2018, Şemdinli ilçesinde 2002-2019, Derecik ilçesi 2019-2020 yıllarında görev yapan kaymakamların hepsi erkektir. Öte yandan kaymakamlık kurumunda kadın amirleri görmek pek mümkün değildir.

İzleme çalışmamız için ilettiğimiz bilgi formumuza 3 ilçenin de kaymakamlığına herhangi bir geri dönüş yapılmamıştır. Yalnızca Yüksekova kaymakamlığı muhatap olarak valiliği göstermiştir ve olumsuz bir dönüş yapmıştır.

Kaymakamlar ilçelerde en üst düzey yöneticidir ve hükümetin görevlisidir. Halkın esenliği ve ihtiyaçlarını karşılamak görevleri arasındadır. Dolayısıyla cinsiyet eşitliğini sağlama da ilçede ki en üst düzey merciidir. Ancak Hakkâri'de hizmetler noktasında cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına dair herhangi bir çalışmanın varlığını göremiyoruz.

Durum tespit eksiliğini kaymakamlık kurumunda da görebiliyoruz. Dolayısıyla kadınların ayrımcılık ve insan hakları ihlaline maruz kaldığını görüyoruz.

5.3.3. Belediye Başkanlığında Kadın

Kadın Adayları Destekleme Derneği'nin (KA.DER) 31 Mart 2019 seçimleri öncesi yaptığı açıklamaya göre 8.257 belediye başkan adayının sadece 652'si yani %7,89'u kadın adaylardan oluşmaktaydı. Bu 652 kadın adaydan ise 30'u büyükşehir belediyelerini 38'i il belediyelerini, 174'ü ilçe belediyelerini yönetmek adına adaydı. HDP'nin uygulamakta olduğu eş başkanlık sisteminin yasal statüsü olmadığı için, sadece YSK'ya bildirilen resmi adaylar kabul ediliyor.

Belediyeler Kanunu¹⁷ belediyelerin görev ve yükümlülükleri açısından bizlere yol gösterir.

Madde 3- Bu Kanunun uygulanmasında;

- a) Belediye: Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini,
- b) Belediyenin organları: Belediye meclisini, belediye encümenini ve belediye başkanını,
- c) Belde: Belediyesi bulunan yerleşim yerini,
- d) Mahalle: Belediye sınırları içinde, ihtiyaç ve öncelikleri benzer özellikler gösteren ve sakinleri arasında komşuluk ilişkisi bulunan idarî birimi, ifade eder.

3.madde a bendi gereğince baktığımızda belediye halkın nitelik ihtiyaçlarını karşılamakla görevlendirilmiştir. Ancak Hakkâri belediyesi faaliyet raporlarına ulaştığımızda kadına dair herhangi bir çalışma görememekteyiz. Dolayısıyla kadınların ihtiyaçlarının olmadığını ya da herhangi bir tespit yapılmadığı için faaliyet alanında olmadığı sonucuna varabiliriz. Hakkâri'de kadınların istihdam, eğitim, katılım, sağlık, ulaşım, örgütlenme gibi birçok ihtiyacı vardır. Dolayısıyla sorunların tespit edilmediğini böylelikle de ihtiyaçların karşılanmadığı sonucuna varıyoruz.

KA.DER'in yaptığı açıklama ülkemizin genel tablosunu yansıtmaktadır. Bu genel tabloyu Hakkâri özelinde izledik¹⁸. Rapor ek kısmından detaylı izleme bulgularına ulaşabilirsiniz.

2004 Hakkâri yerel seçimlerinde, kadınsız bir seçim gerçekleştiğini ve 47 adaydan yalnızca 1 kadın aday olduğunu görüyoruz.

2009 Hakkâri yerel seçimlerinde, kadınsız bir seçim gerçekleştiğini 42 adaydan yalnızca 1 kadın aday olduğunu görüyoruz. Aynı zamanda Ruken Yetişkin 7 Aralık 2010'da 8 ay ceza aldı ve belediye başkanlığı düştü.

2014 Hakkâri yerel seçimlerinde, kadınsız bir seçim gerçekleştiğini 35 adaydan yalnızca 4 kadın aday olduğunu görüyoruz. Ruken Yetişkin 15 Ekim 2015 yılında görevden uzaklaştırıldı. Diğer kadın belediye başkanı Dilek Hatipoğlu ise 23 Ağustos 2015 yılında tutuklandı ve başkanlığı düşmüş oldu. Böylece 2014 yılında seçilen 2 kadın belediye başkanının da yaklaşık bir buçuk yıl görevde kalmalarının ardından

haklarında açılan davalar sebebi ile tutuklanmalarıyla Hakkâri'de kadın belediye başkanının olmadığını görüyoruz.

Türkiye geneli için ise YSK'dan aldığımız verilerle, 1351 belediye başkanından yalnızca 37'sinin kadın olduğunu görüyoruz.

2014 Hakkâri yerel seçimlerinde, kadınsız bir seçim gerçekleştiğini, 44 adaydan yalnızca 4 kadın aday olduğunu görüyoruz. Seçilen 2 kadın başkanın da tutuklanması ile Hakkâri'de şu an kadın belediye başkanının olmadığını ve yine erkekler tarafından yönetildiğini görüyoruz.

Kayyum ataması ile görevden uzaklaştırılan Hümeysra Armut ile yaptığımız görüşme- de görevden alınmasalardı ilk işlerinden birinin belediye bünyesinde kadın meclisi kurmak olduğunu söyledi. Bunun çalışmalarını da Temmuz ayında başlattıklarını, belediye meclisi kadınlarla birlikte bu proje üzerinde çalışmalarını yürüttüklerini söyledi.

Belediye başkanlığı yarışlarının kadınsız olduğu aşikârdır. Belediye meclislerinin de çok farklı olmadığını görüyoruz.

Belediye Meclis üyesi

2014 ve 2019 yıllarında Hakkâri'de belediye meclis üyesi adayları izlemesinin sonuçları şöyledir.

2014 seçimlerinde,

97 belediye meclis üyesi adaylarından 7 aday kadın 90 aday erkektir.
70 il genel meclis üyesi adaylarından 9 aday kadın 61 aday erkektir.

2019 seçimlerinde,

99 belediye meclis üyesi adaylarından 6 aday kadın 93 aday erkektir.
92 il genel meclis adaylarından 14 aday kadın 78 aday erkektir.
337 İlçe belediye meclis üyesi adaylarından 59 aday kadın 278 aday erkektir.
2019 seçimlerinde de görüldüğü gibi, 528 belediye meclis üyesinden yalnızca 79'u kadındır. Aday gösterilen kadınların asil ve yedek sıralaması da oldukça önemlidir. Kadınlar genellikle alt sıralarda aday gösterilmiştir. Şu an İl genel meclis üyesi 16 kişiden yalnızca 1 i kadındır.

Almış olduğumuz verilerle seçim yarışlarının kadınsız olduğunu dolayısıyla seçim sonuçlarında oluşan yönetimlerin de kadınsız olduğunu görüyoruz.

Belediyeler kanununda 2.kısım belediye meclisi kısmında

Madde 18 - a) Stratejik plân ile yatırım ve çalışma programlarını, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini görüşmek ve kabul etmek.

Belediye meclisinin oluşmasını ve görevlerini güvence altına alan kanunun Hakkârî'de kayyum yönetimi ile sekteye uğratıldığını görüyoruz. Kayyum yönetimlerinde belediye meclisi tasfiye edilir. Hem seçimlerde belediye başkanlığı hem de belediye meclis üyeliğinde kadınların az sayıda veya hiç olmayışı kadınların ayrımcılığa uğraması ve insan hakları ihlaline uğraması anlamına geliyor. Aynı zaman da seçilen kadınlarda var olduğu meclislerin kayyum yönetimi ile tasfiye edilmesi stratejik planlamalarına katılım noktasında kadınları tamamen dışarıda bırakmaktadır.

MADDE 76. — Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır.

Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar.

Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir. Kent konseyinin çalışma usûl ve esasları İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

Kent konseylerinin yokluğu belediye kadın meclisinin de yokluğuna sebep olmaktadır. Böylelikle kadınların karar alıcı mekanizmalardan uzak kalmasını ve şehir yönetiminde söz sahibi olamamasına sebep olmaktadır.

Hakkârî Belediyesi ilke ve temel değerlerinin 19 bazıları aşağıdaki gibidir,

- Katılımcı, çoğulcu yönetim vazgeçilmezimiz, gelişimde öncü olmak hedefimizdir.
- Kaynakları etkin ve verimli kullanmanın önemine inanırız.
- Gençlere, kadınlara, yaşlılara ve engelli vatandaşlarımıza yönelik hizmetlere öncelik veririz.
- Kaliteli ve vatandaş odaklı hizmetimizle her zaman yanınızdayız.

Belediyenin ilke ve temel değerlerin uygulama aşamasında kadınları dışarıda bıraktığını gözlemliyoruz. Bu gözlemleri faaliyet raporlarıyla elde ediyoruz. Burada bahsedilen 4 madde de şehirde ki yönetim ve uygulamaya uymamaktadır.

5.3.4. Üniversitede Kadın²⁰

Üniversite, ya da diğer adıyla yükseköğretim kurumu, en üst seviyede eğitim verilen, araştırma yapılan ve bilgi üretilen kurumlardır. Araştırma alanları çoğunlukla (doğa bilimleri, sosyal bilimler gibi) çeşitli disiplinlere ayrılan üniversiteler genellikle yüksek okul, lisans ve lisansüstü okullarından oluşurlar. Araştırma görevlileri, ya da akademisyenler, yaptıkları özgün çalışmalar dolayısıyla doçent, profesör gibi çeşitli unvanlarla ödüllendirilirler.

Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi, yükseköğretim kadrolarında 1984 ile 2018 yılları arasındaki 35 yıllık dönemi inceledi. Yapılan çalışma "Türkiye'de Yükseköğretimdeki Cinsiyet Eşit(siz)liği" başlığı ile yayımlandı.

Araştırmaya göre, Türkiye'de akademisyenlerin yüzde 61,8'i erkek, yüzde 38,2'si kadın. Bu eşitsizlik son 35 yılda çok az değişti. Eşitsizlik oranının bölgelere, fakültelere, üniversitelere ve elbette yönetimde söz sahibi olma kriterine göre de büyük farklılıklar gösterdiği belirlendi.

35 yıllık dönemi kapsayan araştırmanın sonucuna göre Türkiye'deki rektörlerin yüzde 90,9'u erkek. Rektör yardımcısı koltuklarına da daha çok erkeklerin oturduğu göze çarpıyor. Orada da oran yüzde 89,7.

Hakkâri Üniversitesi'nde de durum pek farklı değil. 276 akademik personelin yalnızca 76'sı kadın.

Üniversite rektörü ve 2 rektör yardımcısı erkek.

Üniversite senatosu 18 kişiden oluşuyor ancak kadın üye bulunmamakta.

Üniversite genel sekreterliği 11 kişiden oluşuyor ve yalnızca 2 kadın var.

Üniversite yönetim kurulu 10 kişiden oluşuyor ancak kadın yok.

Üniversite özel kalem müdürlüğü 6 kişiden oluşuyor ve yalnızca 1 kadın var.

Üniversitede 6 dekan var ancak kadın dekan yok.

Üniversitede 1 enstitü müdürü ve 1 yardımcısı var ancak kadın yok.

Üniversitede Yüksekokul/ meslek yüksekokul müdürleri 4 kişi yardımcıları ise 8 kişiden oluşuyor. Kadın müdür yok iken 2 kadın müdür yardımcısı var.

Üniversitede 4 Yüksekokul/ meslek yüksekokul sekreteri var ancak kadın yok.

Üniversitede 11 dekan yardımcısı var ve yalnız 2 kadın bu görevde.

8 daire başkanı var ve yalnızca 1 i kadın.

6 fakülte sekreteri var ancak kadın yok.

1 enstitü sekreteri var ancak kadın yok

305 idari personelin yalnızca 45 i kadın.

5.3.5. Milli Eğitim Kurumlarında Kadın²¹

Temel bir hak olan eğitim hakkı devlet tarafından güvence altına alınmıştır. Bu nedenle kurulan milli eğitim bakanlığı ülkemizdeki üniversite öncesi eğitimleri koordine eder. Cumhuriyet tarihi boyunca ülkemizde 52 milli eğitim bakanı görev yapmıştır. 65 bakan-
dan sadece 1 kadın bakan bakanlık görevini yürütmüştür.

Bakanlık görevindeki cinsiyet eşitsizliği okul müdürlüklerinde de görülmektedir.

Hakkârî'de ki okul müdürleri ve müdür yardımcılarını izlediğimizde¹,

Kadrolu 123 okul müdürü bulunmaktadır. 123 okul müdüründen yalnızca 8'i kadındır.

Kadrolu 226 okul müdür yardımcısı bulunmaktadır. 225 okul müdür yardımcısından
yalnızca 44'ü kadındır.

Okul müdürlüklerinde kadınların karar alma mekanizmalarındaki yokluğu kadınlar için hak ihlali ve ayrımcılığa sebep olmaktadır. Milli eğitim bakanlığı ve il-ilçe müdürlük-
lerinin sorumluluğu üstlenmesi ve eşitliği sağlamak adına harekete geçmesi gerek-
mektedir.

Öte yandan okul çağındaki çocuklar için de temsiliyet kavramının olumsuz bir şekilde öğrenilmesine sebep olmaktadır.

Yaklaşık 5.5 yaşında okula başlayan ve yaklaşık 18 yaşında milli eğitim kurumların-
dan mezun olan çocuk ve gençlerin sürekli olarak erkekleri yönetim mekanizmalarında görmeleri, erken yaşta öğrenilen cinsiyet rollerinin pekişmesine sebebiyet vermektedir. Kadınları yönetici olarak göremeyen çocukların algısı, yöneticilerin erkek olarak benimsenmesine sebep olmaktadır.

5.3.6. Sağlık Kurumlarında Kadın

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık bakanlığı misyonu, İnsan merkezli yaklaşımla birey ve toplumun sağlık hakkını ve sağlığını en üst düzeyde korumak, sağlık sorunlarına zama-
nında, uygun ve etkili çözümleri yüksek hizmet kalitesiyle sunmaktır.

Tüm kurumlarda olduğu gibi sağlık alanında da karar vericiler arasında cinsiyet eşitliğinin sağlanması oldukça önemlidir. Cumhuriyet tarihine baktığımızda 52 sağlık bakanından yalnızca 1 Sağlık Bakanı kadındı. Bakanlıklar nezdinde ki cinsiyet eşitsizliğinin hastanelerin karar alma mekanizmalarında da olduğunu görüyoruz.

Hakkâri özelinde hastaneleri izlediğimiz de,

Hakkâri İl sağlık müdürü erkektir.

Hakkâri Devlet Hastanesinin başhekimisi erkektir ve 6 kişilik yönetim kadrosunda kadın yoktur.

Çukurca Devlet Hastanesi başhekimisi erkektir ve 4 kişilik yönetim kadrosunda yalnızca 1 kadın vardır.

Yüksekova Devlet Hastanesi başhekimisi erkektir ve 5 kişilik yönetim kadrosunda kadın yoktur.

Şemdinli Devlet Hastanesi başhekimisi kadındır ve 5 kişilik yönetim kadrosunda yalnızca 1 kadın vardır.

Hakkâri Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi başhekimisi erkektir.

Yönetimde toplumsal cinsiyet eşitsizliği hastanelerde de görünmektedir. Kadınlar bu alanda da ayrımcılığa ve hak ihlaline maruz kalmaktadır.

5.3.7 Adli Kurumlarda Kadın

Hâkimlik ve Savcılık makamlarına baktığımızda kadın hâkimlerin daha fazla olduğunu ancak Cumhuriyet Savcı'larında neredeyse kadınsız bir mekanizma olduğunu görüyoruz.

10 Cumhuriyet Savcısı'nın 2'si kadın.

16 Hâkim'den 11'i kadın.

5.4. MESLEKİ KURUŞLARDA KARAR ALMA MEKANİZMALARINDA KADINLARIN DURUMU

Mesleki kuruluşlar il temsilciliği ve odalar listesi aşağıdaki gibidir. Bu listede kadınları göremiyoruz. Bu da bizlere kadınların mesleki kuruluşların yönetimlerinde olmadıklarını gösteriyor.

- Hakkâri Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı erkek. HATSO'nun 5 kişilik yönetim kurulunda kadın yok. 14 kişilik meclis kurulunda kadın yok.
- Esnaf ve Sanayi Odaları Birliği Başkanı erkek.
- Esnaf ve Sanatkârlar Odası Başkanı erkek.
- Elektrik Müh. Odası İl Temsilcisi erkek.
- Harita ve Kadastro Müh. Odası İl Temsilcisi erkek.
- İnşaat Mühendisleri Odası Hakkâri İl Temsilcisi ve 4 temsilci yardımcısı erkek.
- Makine Mühendisleri Odası Hakkâri İl Temsilcisi erkek
- Kimya Mühendisleri Odası Hakkari İl Temsilcisi erkek.
- Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı erkek.
- Şoförler ve Otomobilciler Odası Başkanı erkek.

5.4.1 Baro Yönetiminde Kadın ²²

Baro, avukatların kayıtlı olduğu kamu kurumu niteliğindeki bir meslek kuruluşudur. Barolar, yasaların bir meslek kuruluşu olarak kendilerine yüklediği görevlerinin yanında, yargı sisteminin bir parçası olarak avukatların kurumsal örgütü niteliğindedir ve hukukun gelişmesine katkıda bulunurlar.

2019 yılında Hakkâri Barosu'na kayıtlı 125 avukattan yalnızca 15'i kadındı.

2021 yılı itibari ile Hakkâri Barosu'nun 9 başkanı olmuştur ve şehirde hiçbir zaman kadın baro başkanı olmamıştır.

2021 yılı itibari ile Hakkari Barosu;

Yönetim kurulu 9 kişiden oluşuyor 1'i kadın.

Denetleme kurulu 3 kişiden oluşuyor kadın yok.

Disiplin kurulu 3 kişiden oluşuyor kadın yok.

TBB delegeleri 2 kişiden oluşuyor kadın yok.

Hakkari Barosu'nun kuruluşundan itibaren 9 Baro başkanı görev yapmıştır ve 9'u da erkektir. Şu an 17 kişilik yönetim mekanizmasında sadece 1 kadın vardır.

Neredeyse kadınsız baro yönetimi ile karşı karşıyayız.

5.5 BASIN YAYIN ORGANLARINDA KADIN

Yerel yönetimler ve yerinden yönetim birimlerinin denetlenmesi, bölgesel sorunların ve yerel taleplerin kamuoyunda tartışılmasını sağlaması açısından yerel gazetelerin bilgilendirme ve yerel alternatif gündemler oluşturma işlevleri önemsenmektedir. Gazete içeriklerinin yaygın basında haber ajansları ve ulusal önem sırasına göre belirlenmesi yerel talep ve sorunların kendilerine gazete içeriklerinde yer bulamamalarına neden olmaktadır. Bu eksikliğin giderilmesi yerel veya bölgesel sorun, talep ve gündemlerin okuyucu kitlesine taşınması yerel basın kuruluşları kanalıyla gerçekleştirilir. Bu yönüyle yaygın veya ulusal basının bir alternatifi değil tamamlayıcısıdır. Yaygın basın kuruluşlarının bölge sayfaları bu ihtiyaçtan doğmuştur²³.

Hakkâri'de ki basın kuruluşlarını izlediğimizde 19 basın yayın organında bulunan 43 çalışandan yalnızca 2'si kadındır.

6 ulusal haber ajansı ve diğer 13 yerel basın çalışanlarını izlediğimizde sadece 2 kadın gazetecinin varlığı şehir için büyük bir temsil boşluğunun olduğunu gözler önüne sermektedir. Bununla birlikte Valilik protokolünde ve ilçe kaymakamlık protokol listelerinde 2 kadın gazeteciyi de görememekteyiz.

Basın organlarındaki kadın gazeteci eksikliği yerelde yapılan haberleri de doğrudan etkilemektedir. Kadınların sorunlarına dair gündem oluşmamasına ve temsil edilme hakkının ihlal edilmesine sebep olmaktadır. Şehirdeki gazetecilerle yaptığımız görüşmede, kadınların hem muhabirlik alanında hem de karar verici mekanizmada olmayışlarının şehirde ki habercilik anlayışını etkilediğini belirttiler. Aynı zamanda şehir dışından gelen kadın gazetecilerin daha kolay çalışabildiğini, erkeklerin daha uzun süreli mesaiye ihtiyaç duyduklarını belirttiler. Gerekçe olarak, kadınların koordinasyon ve röportaj alma hususunda erkeklere oranla süreci daha kolay yönettiklerini iletiler.

Şehir gündemini basına taşıyan ve gündem oluşturan basında karar alıcılar kadın değil. Burada hem istihdam hakkının hem de karar alma mekanizmalarından biri olan gündem belirleyen kadınların yokluğunu tespit etmiş oluyoruz.

2021 HAKKARİ'DE MEVCUT DURUM

HAKKARİ'DE ERKEK YÖNETİMİ

2 milletvekili, Vali, 5 Belediye başkanı, 4 ilçe Kaymakamı, 15 valilik müdürleri, çeşitli bakanlıklara bağlı 21 il müdürleri, 16 il genel meclis üyesi, 11 meslek odası başkanları ve 6 banka müdürlerinden oluşan 81 kişilik yönetim kademesinde sadece 2 kadın bulunmaktadır.
(1 özel banka müdürü ve bir il genel meclis üyesi)

6. SONUÇ

Yerelde karar alma mekanizmalarına katılım; hem şehirdeki yaşam kalitesine kalitesine etki etme hem de vatandaş olarak aidiyetliğin oluşmasını sağlar. Bir ülkede demokrasinin gelişebilmesi için tüm toplum kesimlerinin etkin bir şekilde temsil edilmesi ve karar alma süreçlerine katılım sağlaması gerekmektedir. Yerelde demokrasi bilincinin, kültürünün oluşması demek ülke genelinde gelişme anlamına gelir. Cinsiyet eşitliğinin olmadığı demokrasi kültürünün yanlış işleyiş ve hem yerel hem de ulusal bazda aidiyetliğin oluşmamasına sebep olur.

Yaptığımız izleme çalışmasının sonucu olan bu rapor, Hakkâri şehrinin kadınsız yönetildiğini ortaya koymaktadır. Hem yereldeki kurum ve kuruluşlarda hem de ulusal çapta erkekler tarafından yönetilme söz konusudur. Bu durum, gerek kadınların yaşamının gerekse genel bağlamda toplumsal cinsiyet eşitliğinin zarar aldığını göstermektedir. Yaşadıkları şehirde söz sahibi olamamak, zaman zaman karşımıza kadınların isyanı zaman zaman ise öğrenilmiş çaresizlik olarak çıkmaktadır. Kadınların karar alma mekanizmalarında ki yokluğunu sadece kadın sorunu olarak değil aynı zamanda bir insan hakları ve demokrasi sorunu olarak görmekte fayda vardır.

Kadınların yönetim mekanizmalarında olmamaları, olmalarına fırsat vermemek veya fırsat yaratmamak vatandaşlık haklarının ihlali demektir. Uluslararası sözleşmeler, anlaşmalar ve anayasamızı kaynak olarak gördüğümüzde söz konusu taahhütleri gerçekleştirme sorumluluk ve görevini, yerine getirmediğini görmekteyiz. .

Türkiye Büyük Millet Meclisi genel kurulunda uygun bulunan ve bakanlar kurulu tarafından onaylanan uluslararası sözleşmelerin, kararların uygulanma noktasında hükümetin sorumlulukların ivedilikle yerine getirilmesi gerekmektedir. T.B.M.M Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK) tarafından, komisyonun varlığının sebebi olan çalışmaların yerine getirilmesi gerekmektedir.

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun misyonu; kadın haklarının korunması ve geliştirilmesini sağlamak, kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik ülkemizde ve uluslararası alandaki gelişmeleri izleyerek bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisini bilgilendirmektir. Ancak komisyonun son raporu 2015 yılına aittir. Son 6 yılda herhangi bir rapor yayınlanmamıştır.

Hakkâri'de toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması T.B.M.M'nin, Bakanlar Kurulu'nun, KEFEK'in, yasa yapıcılarının ve uygulayıcılarının görevlerini yerine getirmesi ile doğru orantılıdır.

Hakkâri Belediye'sinde kadın meclisinin oluşturulması yönünde dernek olarak attığımız adımlarla olumlu geri dönüş alabilmiştik. STK'ların desteklemesi ve uygulama noktasında adımlar atıyor olması önemlidir ancak kamu kurumlarının inisiyatifinde olan kararlar çalışmaları güçlendirir veya durdurur. Bu sebeple kamu kurumlarının tespit ve raporları önemlidir. Çünkü tespit edilemeyen sorunların farkında olunmaya bilinir ve gerekli adımların atılamamasına sebep olur.

Mecliste sandalyesi olan partilerin onayladıkları kadın erkek fırsat eşitliğini sağlayan yasaları il yönetimlerinde uygulamadığını da görüyoruz. Kadınların daha çok kadın birimlerinde yer aldığını, il yönetimlerinde görünür olmadığını edindiğimiz verilerle ortaya koyuyoruz. Burada çarpıcı olan nokta ise, mecliste onay verilen uygulamalara kendi yönetimlerinde uygulamıyor olmaları Kadın kotaları 'temsilde eşitlik' kavramını getirerek, kadın erkek eşitliğini sağlamada önemli rol oynar. Kota sistemleri, siyasi partiler dışında şirketlerinde kullanabildiği, kullandığı ve kullandığında önemli kazanımlar sağladığı uygulamalardır. Kadınların öncelikle yerel yönetimlerin karar alma mekanizmalarında daha fazla yer almalarına yönelik pozitif ayrımcılık uygulamaları çerçevesinde dünyada ki bazı ülkeler kota uygulamasını devreye koymuşlardır. Kota uygulamalarının geliştirilmesi öncelikle devletin görevi olmakla beraber sivil toplum örgütleri ve özel sektör de bu konuda çalışmalar yapmalıdır. Ayrıca seçimlerde aday listeleri oluşturulurken kadınların sayısı artırılmalı ve seçilebilme ihtimali yüksek olan yerlerden aday gösterilmelidirler. Karar alma mekanizmalarının oluşturulma aşamasında ve sonrasında kota uygulaması ile birlikte gerekli iyileştirmeler yapılabilir ancak bu uygulamayı veya teşviki Hakkâri'de göremiyoruz.

Öte yandan KEFEK raporunda, kadınlara verilen okuma yazma, meslek eğitimleri ile ilgili yapılan çalışmalar göze çarparken karar alma mekanizmaları ile ilgili sadece sorunun varlığına dikkat çekilmiş, dilek ve temennilerde bulunulmuştur.

Hakkâri'de yaptığımız izleme çalışmasında veri eksikliğinin ve verinin cinsiyete göre ayrıştırılmamış olmasının, yapılan çalışmaların takipsizliği ve bu sebeple de yönetim mekanizmalarında kadınların var olmamasının tespit edilmemiş olmasına yol açtığını görüyoruz.

Her ne kadar Hakkâri özelinde yaptığımız bu izleme çalışması toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin gözler önüne serse de ülkemizde ve dünyada da kadınların yönetim mekanizmalarında olmadığını görüyoruz.

Dünya Ekonomik Forumu (WEF), 2020 cinsiyet eşitliği raporuna göre Türkiye listenin sonlarında yer aldı. 2019 yılında 149, 2020 yılında 153 ülkenin bulunduğu sıralamada Türkiye yine 130.sırada yer aldı. Cinsiyet eşitliği listesi hazırlanırken, kadınların ekonomiye katılımı, fırsat eşitliği, eğitim imkânları, sağlık ve kadının siyasi güçlendirilmesi gibi kriterlere bakılır.

Batı Avrupa, ortalama yüzde 76,7 ile cinsiyet eşitliğinin en yüksek olduğu bölge olurken, Türkiye'nin de yer aldığı Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesi, yüzde 60,5 ile cinsiyet eşitliği konusunda en geride yer almaktadır.

Cinsiyet eşitsizliğinin sona erdirilmesi konusunda çok az ilerleme kaydedildiğini vurgulayan Dünya Ekonomi Forumu (WEF) Başkanı Klaus Schwab, "Bu rapor, derhal harekete geçmemiz gerektiğini açıkça ortaya koyuyor. Bu hızla devam edersek eşitsizliğin ortadan kaldırılması bir asır alacak" diye konuştu.

Rapora göre kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olması için en az 100 yıl, erkeklerle eşit ücrete sahip olması için ise 257 yıl geçmesi gerekiyor.

Şubat 2019'da Dünya Bankası'nın yayınladığı "cinsiyet ayrımcılığı ve buna karşı verilen mücadele" adlı raporda 187 ülke arasında Türkiye 87. sıradaydı.

Türkiye'nin cinsiyet eşitliği karnesinin bu denli düşük olması, kadınların ülkemizde refah seviyesine yakın bir şekilde dahi yaşamadığını göstermektedir. Türkiye'nin genelinin baz alındığı bu raporda Hakkari açısından da durumun pek de iyimser olmadığını göstermektedir. Hakkâri'de kadınların karar alma mekanizmalarındaki yerine dair sunduğumuz veriler ışığında, hem anayasamız hem de taraf olduğumuz Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi (CEDAW) gereğince derhal harekete geçilmesi gerektiğini bizlere bir kez daha gösteriyor.

Hakkâri özelinde kadınların yaşadığı sorunlara dair yayınlanmış herhangi bir rapor bulunmamaktadır. Kamu kurumlarında cinsiyet tabanlı veri eksikliği de bir başka sorundur.

Hakkâri'de nüfusun cinsiyet dağılımı, yüzdesel olarak **%53,11 erkek, %46,89 kadındır**. Neredeyse eşit nüfus cinsiyet dağılımına rağmen ne kamusal alanda, ne iş alanında ne de yönetim mekanizmalarında kadınların ve erkeklerin dağılımı eşit değildir. Yönetim mekanizmalarında kadınlara rastlamak çok zor olmakla birlikte neredeyse kadınların varlığını göremiyoruz.

Hakkâri İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bilgi edinme kanunu kapsamında verdiğimiz dilekçeye aldığımız yanıtlardan biri de müdürlüğe bağlı kreş olmamasıydı. Diğer kurumlardan dönüt alamamakla birlikte Hakkâri'deki kamu kurumlarının çocuğu olan ebeveynlere kreş hizmetini vermediğini görmekteyiz.

Çalışan kadınların ev içi yükünün azalmadığını, toplumsal cinsiyet rollerinin yerleşen kültürle devam ettiğini önceki çalışmalarımızda tespit etmiştik. Atfedilen roller neticesinde çocuk bakımı ve ev işlerini kadın üstlendiğini için bir bakıma yönetim mekanizmalarına adaylık konusunda çekinceler oluşmaktadır.

7. ÖNERİLER

Yönetiminde kadınların olmadığı şehirlerde yaşayan kadınların refah durumunu erkekler belirlemektedir. Durum böyleyken, eşitlikçi yaklaşımlarla Hakkâri'yi kadın dostu şehirler arasında görebilme umuduyla bazı önerilerde bulunuyoruz.

Son dönemlerde kadınlar, gençler ve engelliler gibi dezavantajlı grupların karar alma süreçlerine katılımı için yeni katılım yol ve yöntemleri geliştirilmiştir. Kadınların bu katılım yöntemlerini kullanmaları daha kolay örgütlenmeleri ve sivil toplumda kadınların rollerinin artırılması sağlayacaktır. Nitekim Dünya'da seçimle iş başına gelen kadınların çoğunun sivil ve siyasal örgütlerde görev aldıkları ve buralarda tecrübe kazandıktan sonra siyasi partiler içinde başarılı oldukları görülmektedir²⁴.

Anayasa ve uluslararası sözleşmelerin uygulanmaması karar alma mekanizmalarında kadınların temsiliyetinin olmayışına sebep oluyor. Yükümlülüklerin yerine getirilmesi açısından bakanlar kurulunun, il üst düzey yöneticilerin ve kurumların kendi içerisinde stratejik planlamaları yapmaları gerekiyor. Hakkâri'de ki durum bizlere acil önlemler alınması gerektiğini gösteriyor. Bu sebeple 8 madde ile özetlediğimiz önerilerin derhal hayata geçmesi gerekmektedir. Hakkâri'de yükselen kadın sesleri de bizlere bu önlemlerin aciliyetini göstermektedir.

1- YEREL KADIN ÖRGÜTLERİ İLE İŞBİRLİĞİ

Kadınların bir araya geldiği, kadın çalışmalarının yapıldığı yerel kadın örgütleri ile iş birliği sağlamak oldukça önemlidir. Özellikle belediyelerin stratejik planlamasına yerel kadın örgütlerinin dâhil olması şehirde yaşayan kadınların da hem aidiyetliğinin artması hem de yaşam alanlarında ki gelişmelerde söz sahibi olması anlamına gelir. Bu doğrultuda kadınların dahiliyeti yeni bir kültür oluşturmuş olur ve teşvik bakımından oldukça yerindedir.

2- KENT KONSEYLERİNDE KADINLARIN KATILIMININ ARTTIRILMASI KADIN MECLİSLERİNİN OLUŞTURULMASI

Kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışan kent konseyleri, Yerel Yönetim Reformu çerçevesinde 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesindeki düzenlemeyle yerel yönetim mevzuatımıza girmiştir. Ancak Hakkâri'de kent konseyi bulunmamaktadır.

Aynı zamanda Hakkâri'de kent konseyleri kapsamında açılabilen kadın meclisi de bulunmamaktadır.

Kent konseyinin oluşturulması ve yapıda kadınların bulunması, kadın meclisinin kurulması Hakkâri'nin gelişimi ve halkın özellikle kadınların katılımını büyük ölçüde destekleyecektir. Ayrıca kadın örgütlerinin meclis çalışmalarını izlemesi ve etki etmesi de şehir için oldukça önemlidir.

3- VALİLİK VE BELEDİYELERDE EŞİTLİĞİ BİRİMLERİNİN OLUŞTURULMASI

Toplumsal Eşitlik Birimleri dezavantajlı grupların hizmetlerden ve kaynaklardan eşit şekilde yararlanmasının sağlanması, yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine vatan-daş katılımının artırılması ve geliştirilmesi için sosyal dışlanma ve ayrımcılığı önlemek ile cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Toplumsal Eşitlik Birimlerinin yürüttüğü çalışmalar STK'lar ve yerel yönetimler arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi ve Kamu-STK işbirliklerinin teşvik edilmesi açısından önem taşımaktadır.

Hakkâri'de eşitlik birimi bulunmamaktadır. Valilik ve belediyelerde eşitlik birimlerinin oluşturulması, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama açısından önem arz etmektedir.

4- YEREL SİYASETE KADIN KATILIMININ ARTTIRILMASINA YÖNELİK OLARAK KADINLARIN GÜÇLENDİRİLMESİNİ DESTEKLEMEK

Hem yerel siyasette hem de milletvekilli alanlarında sunduğumuz veriler neticesinde Hakkâri'de kadınların siyasette aktif olmadığını görüyoruz. Siyasi partilerin kadınların teşviki için yapacakları çalışmalar katılımı arttıracaktır. Kota, adaylık ücretinin alınmaması gibi konular oldukça teşvik edici olabilir. Özellikle kota sistemi kadınların önünü açan yararlı bir uygulamadır. Siyasi partilerin iç dinamiklerini yeniden gözden geçirmesinde fayda vardır.

5-ÇALIŞAN KADINLARIN KARIYERLERİNDE YÜKSELMELERİNE OLANAK TANIYACAK HİZMET İÇİ EĞİTİM VS. OLANAKLARIN ARTTIRILMASI

Kurum içi eğitimler hem iş motivasyonu hem de kişisel gelişim anlamında katkı sağlamaktadır. Kariyer planlamaları, kariyerlerinde yükselmelerine olanak sağlayacak hizmet içi eğitim, atölye katkı sağlayan bir politikadır.

6-KENTİN KAYIT SİSTEMİNİN, CİNSİYET AYRIMLI VERİLERİN TOPLANMASINA OLANAK SAĞLAYACAK ŞEKİLDE İYİLEŞTİRİLMESİ

Çalışmamıza veri toplarken en çok zorlandığımız konu Hakkârî'deki hiçbir kurumun cinsiyet ayrımlı verilerinin olmamasıydı. Böyle bir çalışmanın olmaması, bu konunun atlanması şehirdeki mevcut durumdan haberdar olmamaya ve yapılacak çalışmalara dair veri eksikliğine sebep olmaktadır. Hakkârî özelinde paylaşılan veri çalışmalarının hiç biri Hakkârî'de ki bir kuruma ait değil.

Önerilen politikaların geliştirilmesi ve uygulanması hususunda kadın çalışmaları yapan sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapmak kolaylık sağlayacaktır.

7-EĞİTİMİN TOPLUMSAL CİNSİYET ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Hakkârî'deki toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin yayınlanan rapor ışığında, eğitimin toplumsal cinsiyet rollerinin üzerindeki etkisinden bahsetmiştik. Okul çağındaki çocukların örgün öğretime sevk edilmesi refah seviyesinde bir toplum oluşması için büyük önem arz etmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın daha önceden 2019-2020 eğitim öğretim dönemi için planladığı ancak sonradan geri adım attığı toplumsal cinsiyet eşitliği dersinin tekrar müfredata eklenmesi ülke adına büyük yarar sağlayacaktır.

8-MESLEK EDİNDİRME KURSLARI HİZMET

2018 yerel seçimlerin hemen öncesinde belediyeye yaptığımız kadın politikalarına dair görüş alma ve önerme ziyaretinde, meslek edindirme kurslarına katılan kadınların profillerine dair herhangi bir çalışma olmadığını gördük. Sadece nicelik olarak tutulan kayıtlarda, kadınların kurslara neden katıldığı, kursu aldıktan sonra ne yaptığı gibi hizmet takiplerinin olmadığını fark ettik. Meslek edindirme kurslarında verilen hizmetlerin takiplerinin bu alanı geliştirme, katılım oranını arttırma ve katılan kadınların iş edinme konusunda desteği önemlidir.

9-HALK EĞİTİM MERKEZLERİ VE İŞ KUR

Halk eğitim merkezlerinde kadınlar daha çok dikiş nakış derslerine yönlendiriliyor. Bu kurslarda, kadınlar genel olarak belirlenmiş cinsiyet rollerine ilişkin yönlendiriliyor. Aldığımız geri bildirimlerde özellikle harita mühendisleri veya harita teknikerlerinin saha çalışmalarından uzak tutulduğu, arazi çıkmalarına izin verilmediğini öğrendik. Kadınlara her alanda yer açılması konusunda İş Kur'un desteği oldukça önemlidir. Kendileri için uygun işler bulamayan kadınların alanlarında yönetici pozisyonuna gelmeleri zorlaşıyor. Halk eğitim merkezinin de kadınların geleneksel roller dışında toplumun ihtiyacına yönelik kurslar açması gerekiyor. Hakkârî'de kadınları yönetici pozisyonunda neredeyse hiç göremiyoruz. Bu soruna yönelik liderlik eğitimleri ve danışmanlık hizmetleri hem cam tavan sendromuna karşı hem de toplumsal ön yargıları kırmada önemli gelişmeler sağlayacaktır

EKLER

BELEDİYE BAŞKANLIĞINDA KADIN EK 1

2004 yılı izlenebilen Hakkâri yerel seçimlerinde durum şu şekildedir,

Hakkâri Belediyesi seçimlerine 10 parti aday göstermiştir ancak kadın aday yoktur.

Durankaya Beldesi seçimlerine 7 parti aday göstermiştir ancak kadın aday yoktur.

Çukurca Belediyesi seçimlerine 6 parti aday göstermiştir sadece Sosyaldemokrat Halk Partisi aday göstermiştir ancak kazanamamıştır.

Şemdinli Belediyesi seçimlerine 6 parti aday göstermiştir ancak kadın aday yoktur.

Derecik Beldesi seçimlerine 4 parti aday göstermiştir ancak kadın aday yoktur.

Yüksekova Belediyesi seçimlerine 7 parti aday göstermiş ve bir bağımsız aday olmuştur ancak kadın aday yoktur.

Büyükçiftlik Beldesi seçimlerine 3 parti aday göstermiş ancak kadın aday yoktur.

Esendere Beldesi seçimlerine 2 parti aday göstermiş ancak kadın aday yoktur.

2004 Hakkâri yerel seçimlerinde, kadınsız bir seçim gerçekleştiğini ve 46 adaydan yalnızca 1 kadın aday olduğunu görüyoruz.

2009 yılı izlenebilen Hakkâri yerel seçimlerinde durum şu şekildedir,

Hakkâri Belediyesi seçimlerine 9 parti aday göstermiştir ancak kadın aday yoktur.

Durankaya Beldesi seçimlerine 4 parti aday göstermiştir ancak kadın aday yoktur.

Çukurca Belediyesi seçimlerine 5 parti aday göstermiştir ve 1 bağımsız aday olmuştur ancak kadın aday yoktur.

Şemdinli Belediyesi seçimlerine 5 parti aday göstermiştir ancak kadın aday yoktur.

Derecik Beldesi seçimlerine 4 parti aday göstermiştir ancak kadın aday yoktur.

Yüksekova Belediyesi seçimlerine 6 parti aday göstermiş, sadece Demokratik Toplum Partisi kadın aday göstermiştir. Demokratik Toplum Partisi'nin adayı olan **Ruken Yetişkin seçimi kazanmış ve Yüksekova'nın ilk kadın belediye başkanı olmuştur.**

Büyükçiftlik Beldesi seçimlerine 4 parti aday göstermiş ancak kadın aday yoktur.

Esendere Beldesi seçimlerine 3 parti aday göstermiş ancak kadın aday yoktur.

2009 Hakkâri yerel seçimlerinde, kadınsız bir seçim gerçekleştiğini 41 adaydan yalnızca 1 kadın aday olduğunu görüyoruz. Aynı zamanda Ruken Yetişkin 7 Aralık 2010'da 8 ay ceza aldı ve belediye başkanlığı düştü.

2014 yılı izlenebilen Hakkâri yerel seçimlerinde durum şu şekildedir,

Hakkâri Belediyesi seçimlerine 6 parti aday göstermiştir. Milliyetçi Hareket Partisi ile Barış ve Demokrasi Partisi kadın aday göstermiştir. Barış ve Demokrasi Partisi'nin adayı olan **Dilek Hatipoğlu** seçimi kazanmış ve **Hakkâri'nin ilk kadın belediye başkanı olmuştur.**

Durankaya Beldesi seçimlerine 4 parti aday göstermiş ve 1 bağımsız aday vardır ancak kadın aday yoktur.

Çukurca Belediyesi seçimlerine 5 parti aday göstermiştir ancak kadın aday yoktur.

Şemdinli Belediyesi seçimlerine 5 parti aday göstermiştir ancak kadın aday yoktur.

Derecik Beldesi seçimlerine 5 parti aday göstermiş ve 1 bağımsız aday vardır ancak kadın aday yoktur.

Yüksekova Belediyesi seçimlerine 5 parti aday göstermiş, sadece Barış ve Demokrasi Partisi kadın aday göstermiştir. Barış ve Demokrasi Partisi'nin adayı olan Ruken Yetişkin ikinci kez seçimi kazanmıştır.

Büyükçiftlik Beldesi seçimlerine 5 parti aday göstermiş ancak kadın aday yoktur.

Esendere Beldesi seçimlerine 4 parti aday göstermiş ve sadece Milliyetçi Hareket Partisi kadın aday göstermiştir ancak seçimi kazanamamıştır.

2014 Hakkâri yerel seçimlerinde, kadınsız bir seçim gerçekleştiğini 41 adaydan yalnızca 4 kadın aday olduğunu görüyoruz. Ruken Yetişkin 15 Ekim 2015 yılında görevden uzaklaştırıldı. Diğer kadın belediye başkanı Dilek Hatipoğlu ise 23 Ağustos 2015 yılında tutuklandı ve başkanlığı düşmüş oldu. Böylece 2014 yılında seçilen 2 kadın belediye başkanının da yaklaşık bir buçuk yıl görevde kalmalarının ardından haklarında açılan davalar sebebi ile tutuklanmalarıyla Hakkâri'de kadın belediye başkanının olmadığını görüyoruz.

Türkiye geneli için ise YSK'dan aldığımız verilerle, 1351 belediye başkanından yalnızca 37'sinin kadın olduğunu görüyoruz.

2018 yılı izlenebilen Hakkâri yerel seçimlerinde durum şu şekildedir,

Hakkâri Belediyesi seçimlerine 8 parti aday göstermiştir ve 1 bağımsız aday vardır. Türkiye Komünist Partisi, Halkların Demokratik Partisi ve Demokratik Sol Parti kadın aday göstermiştir. Halkların Demokratik Partisi'nin adayı olan Seher Kadiroğlu (resmi aday değildir) eş başkan olarak seçilmiş ancak KHK'lı olduğu gerekçesi ile mazbatası verilmedi. HDP'nin eş başkanlık sistemi ile yerine **Hümeyra Armut** geldi ancak Ekim 2019'da kayyum ataması ile görevden uzaklaştırıldı.

Durankaya Beldesi seçimlerine 3 parti aday göstermiş ve 1 bağımsız aday vardır ancak kadın aday yoktur.

Çukurca Belediyesi seçimlerine 5 parti aday göstermiştir ancak kadın aday yoktur.

Şemdinli Belediyesi seçimlerine 5 parti aday göstermiştir ancak kadın aday yoktur.

Derecik Beldesi seçimlerine 5 parti aday göstermiş ve 1 bağımsız aday vardır, sadece Saadet Partisi kadın aday göstermiştir.

Yüksekova Belediyesi seçimlerine 6 parti aday göstermiş, sadece Halkların Demokratik Partisi kadın aday göstermiştir. Halkların Demokratik Partisi adayı olan **Remziye Yaşar** seçimi kazanarak **Yüksekova'nın 2.kadın belediye başkanı** olmuştur. Ancak Ekim 2019 tarihinde kayyum ataması ile tutuklandı ve başkanlığı düşürüldü.

Büyükçiftlik Beldesi seçimlerine 4 parti aday göstermiş ancak kadın aday yoktur.

Esendere Beldesi seçimlerine 4 parti aday göstermiş ancak kadın aday yoktur.

2014 Hakkâri yerel seçimlerinde, kadınsız bir seçim gerçekleştiğini, 43 adaydan yalnızca 4 kadın aday olduğunu görüyoruz. Seçilen 3 kadın başkanın da tutuklanması ile Hakkâri'de şu an kadın belediye başkanının olmadığı ve yine erkekler tarafından yönetildiğini görüyoruz.

Kayyum ataması ile görevden uzaklaştırılan Hümeyra Armut ile yaptığımız görüşmede görevden alınmasalardı ilk işlerinden birinin belediye bünyesinde kadın meclisi kurmak olduğunu söyledi. Bunun çalışmalarını da Temmuz ayında başlattıklarını, belediye meclisi kadınlarla birlikte bu proje üzerinde çalışmalarını yürüttüklerini söyledi.

Belediye Meclis üyeliği

İzlenilen adaylar neticesinde 2014 ve 2019 seçimlerine bakalım.

2014 seçimlerinde,

Durankaya belde meclis üyeliğine, Adalet ve Kalkınma Partisi 14 aday, Saadet Partisi 1 aday, Barış ve Demokrasi Partisi 11 aday göstermiştir. Ancak 26 aday arasında kadın aday yoktur.

Derecik belde meclis üyeliğine, Adalet ve Kalkınma Partisi 14 aday, Saadet Partisi 8 aday, Barış ve Demokrasi Partisi 9 aday göstermiştir. Ancak 31 aday arasında sadece Barış ve Demokrasi Partisi 1 kadın aday göstermiştir.

Büyükçiftlik belde meclis üyeliğine, Adalet ve Kalkınma Partisi 8 aday, Saadet Partisi 1 aday, Barış ve Demokrasi Partisi 13 aday göstermiştir. Ancak 22 aday arasında sadece Barış ve Demokrasi Partisi 2 kadın aday göstermiştir.

Esendere belde meclis üyeliğine, Adalet ve Kalkınma Partisi 4 aday, Saadet Partisi 1 aday, Barış ve Demokrasi Partisi 13 aday göstermiştir. Ancak 18 aday arasında sadece Barış ve Demokrasi Partisi 4 kadın aday göstermiştir.

İl Genel Meclis üyeliği,

Çukurca ilçesi, Türkiye Komünist Partisi 1 aday, Büyük Birlik Partisi 1 aday, Adalet ve Kalkınma Partisi 1 aday, Saadet Partisi 1 aday, Barış ve Demokrasi Partisi 4 aday, Milliyetçi Hareket Partisi 2 aday göstermiştir. Ancak 10 aday arasında kadın aday yoktur.

Merkez ilçesi, Türkiye Komünist Partisi 1 aday, Büyük Birlik Partisi 1 aday, Adalet ve Kalkınma Partisi 8 aday, Saadet Partisi 1 aday, Barış ve Demokrasi Partisi 8 aday, Özgürlük ve Dayanışma Partisi 1 aday, Bağımsız Türkiye Partisi 1 aday, Cumhuriyet Halk Partisi 1 aday göstermiştir. 22 Adaydan yalnızca Ak Parti 2 kadın aday, BDP 3 kadın aday göstermiştir.

Şemdinli İlçesi, Türkiye Komünist Partisi 1 aday, Büyük Birlik Partisi 1 aday, Adalet ve Kalkınma Partisi 6 aday, Saadet Partisi 1 aday, Barış ve Demokrasi Partisi 8 aday göstermiştir. 17 Adaydan Türkiye Komünist Partisi 1 kadın aday ve Büyük Birlik Partisi 1 kadın aday göstermiştir.

Yüksekova ilçesi, Türkiye Komünist Partisi 1 aday, Büyük Birlik Partisi 1 aday, Adalet ve Kalkınma Partisi 9 aday, Saadet Partisi 1 aday, Barış ve Demokrasi Partisi 8 aday, Özgürlük ve Dayanışma Partisi 1 aday göstermiştir. 21 Adaydan yalnızca BDP 2 kadın aday göstermiştir.

2014 belediye meclis üyeliğinde yine kadınsız bir sistem olduğunu görüyoruz. 167 adaydan yalnızca 16'sı kadındı.

2019 seçimlerinde,

Durankaya belde meclis üyeliğine, Adalet ve Kalkınma Partisi 18 aday, Saadet Partisi 1 aday, Cumhuriyet Halk Partisi 7 aday, Halkların Demokratik Partisi 3 aday göstermiştir. Ancak 29 aday arasında sadece CHP 1 kadın aday göstermiştir.

Büyükçiftlik belde meclis üyeliğine, Adalet ve Kalkınma Partisi 18 aday, Saadet Partisi 1 aday, Cumhuriyet Halk Partisi 7 aday, Halkların Demokratik Partisi 10 aday göstermiştir. Ancak 36 aday arasında sadece Ak Parti 1 kadın aday ve HDP 1 kadın aday göstermiştir.

Esendere belde meclis üyeliğine, Adalet ve Kalkınma Partisi 18 aday, Saadet Partisi 1 aday, İyi Parti 2 aday, Halkların Demokratik Partisi 13 aday göstermiştir. Ancak 34 aday arasında sadece Ak Parti 1 kadın aday ve HDP 2 kadın aday göstermiştir.

İl Genel Meclis Üyeliği,

Çukucua ilçesi, Adalet ve Kalkınma Partisi 4 aday, Cumhuriyet Halk Partisi 2 aday, Halkların Demokratik Partisi 3 aday, Saadet Partisi 1 aday, Vatan Partisi 1 aday göstermiştir. Ancak 11 aday arasında kadın aday yoktur.

Derecik ilçesi, Adalet ve Kalkınma Partisi 4 aday, Cumhuriyet Halk Partisi 1 aday, Saadet Partisi 1 aday, Vatan Partisi 1 aday göstermiştir. 2 kişi de bağımsız olarak seçimlere girmiştir. Ancak 9 aday arasında kadın aday yoktur.

Merkez İlçesi, Adalet ve Kalkınma Partisi 10 aday, Bağımsız Türkiye Partisi 1 aday, Büyük Birlik Partisi 1 aday, Cumhuriyet Halk Partisi 5 aday, Halkların Demokratik Partisi 9 aday, İyi Parti 2 aday, Saadet Partisi 1 aday, Vatan Partisi 1 aday göstermiştir. 1 kişi de bağımsız olarak seçimlere girmiştir. Ancak 31 aday arasında, BTP 1 kadın aday, BBP 1 kadın aday, CHP 1 kadın aday, Ak Parti 3 kadın aday, HDP 2 kadın aday göstermiştir.

Merkez İlçesi, Adalet ve Kalkınma Partisi 6 aday, Bağımsız Türkiye Partisi 1 aday, Cumhuriyet Halk Partisi 4 aday, Halkların Demokratik Partisi 4 aday, Saadet Partisi 1 aday, Vatan Partisi 1 aday göstermiştir. Ancak 17 aday arasında, BTP 1 kadın aday, SP 1 kadın aday, Vatan Partisi 1 kadın aday göstermiştir.

Yüksekova İlçesi, Adalet ve Kalkınma Partisi 10 aday, Bağımsız Türkiye Partisi 1 aday, Cumhuriyet Halk Partisi 4 aday, Halkların Demokratik Partisi 7 aday, Saadet Partisi 1 aday, Vatan Partisi 1 aday göstermiştir. Ancak 24 aday arasında, BTP 1 kadın aday, SP 1 kadın aday, Vatan Partisi 1 kadın aday göstermiştir.

İlçe Belediye Meclis Üyeliği,

Çukurca İlçesi, Adalet ve Kalkınma Partisi 18 aday, Cumhuriyet Halk Partisi 16 aday, Halkların Demokratik Partisi 9 aday, İyi Parti 5 aday, Saadet Partisi 1 aday, Türkiye Komünist Partisi 1 aday göstermiştir. Ancak 50 aday arasında, CHP 4 kadın aday, Ak Parti 5 kadın aday, HDP 1 kadın aday göstermiştir.

Derecik İlçesi, Adalet ve Kalkınma Partisi 22 aday, Cumhuriyet Halk Partisi 2 aday, İyi Parti 2 aday, Saadet Partisi 1 aday, Türkiye Komünist Partisi 1 aday göstermiştir. 4 kişi de bağımsız olarak seçimlere katılmıştır. Ancak 32 aday arasında kadın aday yoktur.

Merkez İlçesi, Adalet ve Kalkınma Partisi 50 aday, Cumhuriyet Halk Partisi 27 aday, Halkların Demokratik Partisi 27 aday, İyi Parti 2 aday, Saadet Partisi 1 aday, Türkiye Komünist Partisi 1 aday göstermiştir. Ancak 108 aday arasında, CHP 6 kadın aday, Ak Parti 19 kadın aday, HDP 8 kadın aday göstermiştir.

Şemdinli İlçesi, Adalet ve Kalkınma Partisi 21 aday, Cumhuriyet Halk Partisi 11 aday, Halkların Demokratik Partisi 10 aday, Saadet Partisi 1 aday, Türkiye Komünist Partisi 1 aday göstermiştir. Ancak 44 aday arasında, TKP 1 kadın aday, Ak Parti 2 kadın aday, SP 1 kadın aday göstermiştir.

Yüksekova İlçesi, Adalet ve Kalkınma Partisi 48 aday, Cumhuriyet Halk Partisi 16 aday, Halkların Demokratik Partisi 36 aday, İyi Parti 1 aday, Saadet Partisi 1 aday, Türkiye Komünist Partisi 1 aday göstermiştir. Ancak 103 aday arasında, CHP 3 kadın aday, Ak Parti 3 kadın aday, HDP 5 kadın aday, SP 1 kadın aday göstermiştir.

2019 seçimlerinde de görüldüğü gibi, 528 meclis üyesinden yalnızca 79'u kadındır. Aday gösterilen kadınların asil ve yedek sıralaması da oldukça önemlidir. Kadınlar genellikle alt sıralarda aday gösterilmiştir. Şu an İl genel meclis üyesi 16 kişiden yalnızca 1 i kadındır.

Almış olduğumuz verilerle seçim yarışlarının kadınsız olduğunu dolayısıyla seçim sonuçlarında oluşan yönetimlerin de kadınsız olduğunu görüyoruz.

KAYNAKÇA

- 1- https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf
- 2- <http://ceidizleme.org/ekutuphane/40>
- 3- <https://www.tbmm.gov.tr/komision/kefe/docs/cedaw.pdf>
- 4- https://www.researchgate.net/publication/272665823_HAKKARI'DE_YASAYAN_KADINLARIN_GELENEKSEL_ROL_SAHIPLENMELERİ_İLE_TOPLUMSAL_HAYATA_KATILIMLARI_ARASINDAKİ_İLİSKİ
- 5- Caranny-Francis A. Gender studies: terms and debates (Elektronik sürüm). Londra: Palgrave Macmillan, s:1-4, 2002
- 6- <https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/mdgoverview/millennium-development-goals.html>
- 7- <https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html>
- 8- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:c10404&from=EN>
- 9- 3 European Commission Directorate-General for Justice and Consumers. (2015). Strategic Engagement for Gender Equality 2016-2019. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
http://ec.europa.eu/antitrafficking/sites/antitrafficking/files/strategic_engagement_for_gender_equality_en.pdf
- 10- <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/6314/toplumsal-cinsiyet-e%C5%9Fitli%C4%9Fi-ulusal-eylem-plan%C4%B1-2008-2013.pdf>
- 11- <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/6315/kad%C4%B1n%C4%B1n-gue%C3%A7lenmesi-strajesi-belgesi-ve-eylem-plan%C4%B1-2018-2023.pdf>
- 12- <https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetaylframe?MevzuatTur=7&MevzuatNo=10687&MevzuatTertip=5>
- 13- https://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/charte_egalite_tr.pdf
- 14- <https://media.iskur.gov.tr/14693/hakkari.pdf>
- 15- 1-https://tr.wikipedia.org/wiki/Hakk%C3%A2ri_milletvekilleri_listesi
- 16- 4 İlçenin de internet sitelerinin arşiv kısmı tarandı.
- 17- <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713-6.htm>
- 18- YSK ve çeşitli medya kuruluşlarının arşivi tarandı.
- 19- <https://www.hakkari.bel.tr/misyon-vizyon>
- 20- <https://www.hakkari.edu.tr/>
- 21- Milli Eğitim İl Müdürlüğünden alınan veriler.
- 22- <http://www.hakkaribaros.org.tr/>
- 23- <https://medyacalismalari.files.wordpress.com/2015/10/2-tc3bcrkiyede-yerel-basinin-yapisal-c3b6zellikleri-ve-c3bcretim-koc59fullari.pdf>
- 24- http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf

BİR KADIN BİR HAYAT DERNEĞİ

BİR KADIN BİR HAYAT DERNEĞİ

BİR KADIN BİR HAYAT DERNEĞİ

